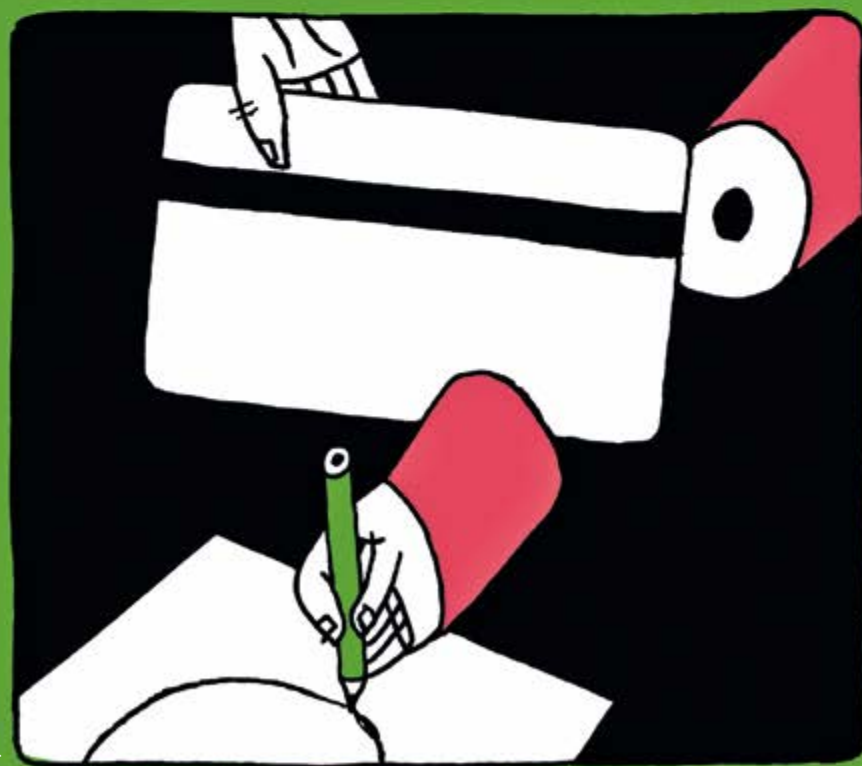

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 489 del 27/11 al 10/12 de 2019 2,5 €

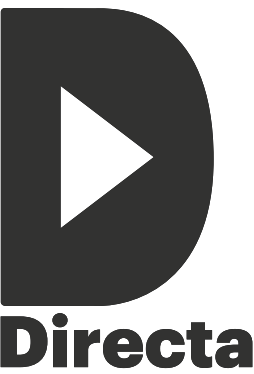

/ CLARA IRIS RAMOS

(La banca patrocina aquestes notícies)

El sector financer incrementa la seva influència sobre la premsa més endeutada, mentre les professionals i els mitjans independents intenten sobreviure a una precarietat que ja és estructural

pàg. 4-11

periodisme cooperatiu per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
C. Riego, 37, baixos esquerra
08014 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric.
La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?

- A fons**
Grup d'investigació
- Miralls**
Gemma Garcia
- Cruïlla**
Laia Mas i Guille Larios
- Impressions**
Laia Alsina, Ekaitz Garate i Xavier Puig
- Roda el món**
Oriol Andrés i Joan Mas
- Expressions**
Clara Macau i Núria Curcoll
- La indirecta**
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
- L'espina**
Carlos Villafranca
- Fotografia**
Víctor Serri
- Il·lustració**
Roser Pineda i Lluís Ràfols
- Correcció**
Èlia Olivan
- Edició**
Ignasi Franch
- Disseny gràfic i compaginació**
Pau Fabregat
- Projecte gràfic**
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
- Coordinació web**
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
- Coordinació País Valencià**
Ester Fayos
- Audiovisuals**
Sònia Calvó i Marta Pérez
- Administració i subscripcions**
Ester Mora
- Difusió**
Estel·la Marcos
- Publicitat i distribució**
Paula Rodríguez
- Gestió web**
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord.
El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AraiInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: CLARA IRIS RAMOS

La DIRECTA enguany ha rebut dues subvencions de la Generalitat de Catalunya, que representen un 5% del seu pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

Mitjans en fallida, periodisme en crisi
La difícil situació financera de les grans capçaleres agreuja la dependència respecte al poder polític i econòmic. Un reportatge d'Adrian Crespo.

La fràgil informació independent
Noves publicacions alienes als grans grups de comunicació cerquen la sostenibilitat financera. Per Joan Canela.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Sophie McNeill
Sònia Calvó Carrió conversa amb la documentalista australiana, que ha recorregut mig planeta intentant explicar i denunciar les vulneracions de drets humans i les situacions de conflicte que hi ha al món. Fotografies d'Ariana Nalda.

IMPRESSIONS

16-18

Activisme i venda d'alcohol
Noa Capmany, membre de la Cinètika, i Núria Martí, portaveu nacional d'Arran. Il·lustració de Cristina Cortés.

La 'moderació'
Opinió de Joan Gimeno Igual i Javier Tébar Hurtado. Il·lustració de Gerard Pla.

CRUÏLLA

19-21

Maternitats lliures i desobedients
Tere Alberó i Laia Mas escriuen un reportatge sobre maternitats i lactància. Teixir sinergies entre l'activisme i la reproducció de la vida en clau feminista es presenta com una oportunitat per repensar els processos de criança. Foto de Germán Caballero.

RODA EL MÓN

22-26

Kosovo acull les retornades del califat
Repatrien les familiars dels combatents d'Estat Islàmic. Ho explica Sara Manisera.

Algèria, cap a unes eleccions clau
L'oposició ciutadana boicoteja uns comicis oficialistes. Un article de Marc Español.

El despertar de l'Amèrica del Sud
Un esclat contra les de dalt obre el futur de la regió. Anàlisi de Meritxell Freixas.

EXPRESSIONS

27-31

Els llibres no fan anys
Les llibreries de vell afronten les oportunitats i la competència d'internet, mentre pateixen una nova bombolla d'increment del preu dels locals comercials. Un reportatge de Luis Jiménez.

Els ocells negres
Un relat de Víctor Fernández-Dueñas, il·lustrat per Poxpolo Gorria.

INDIRECTA

32

Entrevista a Anshu Rajput
Va ser atacada amb àcid quan un estrany que l'assetjava va entrar a casa seva i va llançar-li líquid a la cara mentre dormia. Des de llavors, Rajput ha trobat en la plataforma Stop Acid Attacks l'espai on vèncer l'estigma social. Preguntes d'Àlex Romaguera.

Comunitat Directacoop

Periodisme militant, un debat permanent

Redacció | @La_Directa

La DIRECTA va néixer l'any 2006 com un altaveu dels moviments socials. En la tradició de la premsa aleshores anomenada contrainformativa, era una aposta absolutament militant. Va ser aixecada amb l'esforç generós d'un munt de gent que hi va creure i hi va veure l'oportunitat de fer un periodisme autogestionat i deslliurat de les dependències dels grans grups mediàtics, a les quals dediquem el reportatge d'obertura d'aquesta edició.

D'aleshores ençà, la DIRECTA s'ha fet gran en molts sentits. Avui és una cooperativa amb més de 200 sòcies consumidores (subscriptores de la publicació) i un equip de dotze treballadores encarregades de les feines de gestió, productives i reproductives, bàsiques perquè el projecte tiri endavant. La seva espinna dorsal, però, continua sent la del primer dia: l'esforç militant de desenes de persones que treuen hores d'on poden per redactar un reportatge, perseguir una font, seguir el rastre d'una investigació, anar a fer fotografies, il·lustrar un article d'opinió o barallar-se amb les dades d'una infografia. Sempre amb el rigor i la transformació social com a fites.

Per dir-ho ras i curt: l'exemplar de la DIRECTA que teniu a les mans ha estat possible gràcies a les 3.000 i escaig subscriptores que hi confieu, però també -i no menys important- a totes les autores dels continguts que els han produït de forma voluntària, sense cobrar ni un euro. Passa el mateix amb tots els exemplars en paper i tots els articles específics per a l'edició digital. I aquest activisme no solament abat la producció pròpiament periodística: moltes activitats col·laterals que genera la cooperativa (festes, xerrades, assemblees, campanyes de comunicació, plans estratègics, participació en fires...) són possibles gràcies a la suma de molts esforços altruistes.

El voluntariat és un model acceptat en multitud de col·lectius dedicats a les tasques més diverses. Però en un projecte basat en el periodisme -encara que sigui sense ànim de lucre i amb vocació de retorn social, com aquest- és obvi que genera contradiccions i debats, externs i interns. Més encara quan moltes de les col·laboradores habituals són professionals del periodisme o la comunicació que viuen situacions

precàries en la seva activitat laboral quotidiana (d'això també en parlem en les pàgines que segueixen).

Aquest és un debat que no volem defugir. Justament per reflexionar al voltant d'això, una trentena llarga de col·laboradores habituals ens vam aplegar el cap de setmana del 9 i 10 de novembre. La Casa Buenos Aires, que ens va acollir al barri de Vallvidrera de Barcelona, i el pulmó verd de Collserola van proporcionar l'entorn idoni per al debat pausat i constructiu. La trobada va servir per fer números i constatar que una remuneració digna de tota l'activitat del projecte comportaria reformular-lo de dalt a baix, ja que obligaria a recórrer a vies de finançament (en forma d'ajuts institucionals i d'insercions publicitàries que podrien no complir els nostres criteris ètics) que en desvirtuarien l'essència. Alhora, vam posar les bases per començar a desenvolupar formes de compensació i reconeixement (econòmiques i d'altres tipus) per a totes les tasques que fan possible la DIRECTA, especialment les més invisibilitzades, com les coordinacions de les seccions de la revista. És un procés embrionari en el qual haurem de treballar intensament. En seguirem informant.

/ VICTOR SERRI

L'espinna

Ermengol

MITJANS EN FALLIDA, PERIODISME SERVIL

La difícil situació financera de capçaleres com 'El Mundo', 'La Vanguardia' o 'El Periódico' en la darrera dècada agreuja la seva dependència respecte al poder polític i econòmic

Adrián Crespo | @crespix

Els *acords*. Així, sense especificar i amb misteri, coneixien les periodistes els pactes negociats entre els seus diaris i les empreses de l'Ibex-35; al marge de les xifres d'audiència o l'impacte publicitari, que van ajudar a sobreviure les grans capçaleres després de la gran crisi econòmica que comença el 2008. Pactes als despatxos, a la fosca, teixits per salvar de la ruïna una premsa gairebé en fallida a canvi de rebre un tracte dels mitjans encara més lènguid de l'habitual. Així ho explica David Jiménez, que va dirigir *El Mundo* entre abril de 2015 i maig de 2016 i que tot just fa set mesos va publicar un llibre, *El Director*, on destapa les pressions d'aquests despatxos rebudes durant l'exercici de les seves funcions. "Sense tots aquests favors de l'Ibex-35, els mitjans tradicionals no haurien tirat endavant", ens diu per telèfon. I afegeix: "Però si abans estàvem lligats amb cordes, ara ho estem amb cadenes".

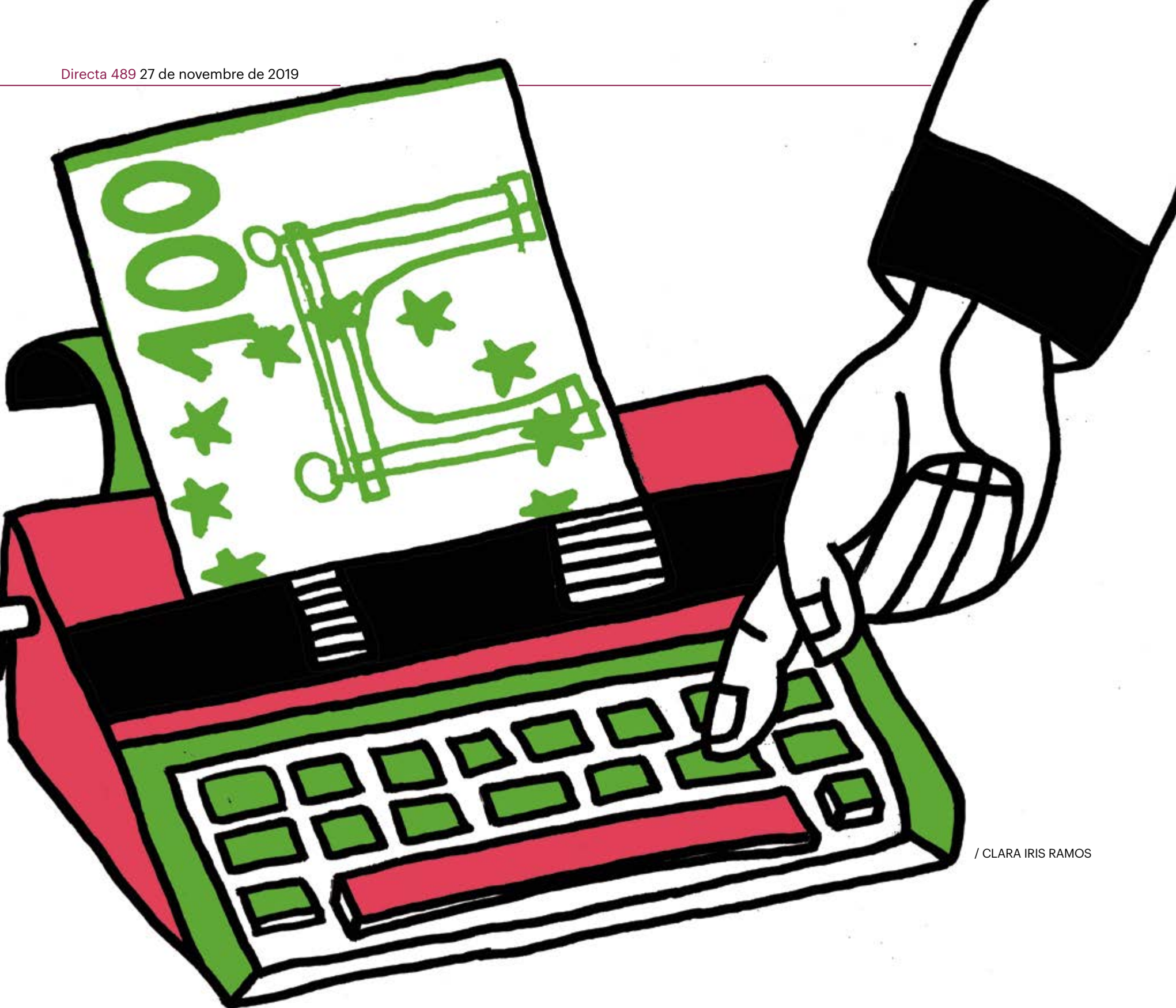
La novetat dels *acords* envers les servituds econòmiques anteriors, i allò que els fa especialment perniciosos, és que aquestes *cadenes* són invisibles. Les lectures no tenen ni idea de tot plegat quan llegeixen la informació, perquè els *acords* trenquen el contracte més elemental de la publicitat: aquí no hi ha anunciant, hi ha finançador. I si és sabut que El Corte Inglés és una marca intocable, perquè és qui paga més insercions a tot l'Estat espanyol,

no és tant conegut el cas de Mercadona. "És una empresa que paga diners a molts mitjans espanyols, però no posa publicitat", ens diu Jiménez. "I el mitjà que està acceptant diners a canvi de res, sap que arriba a un acord de preservació de la imatge d'aquesta empresa". Sense informar-ne ningú.

Des de Catalunya, un antic periodista de *La Vanguardia* que vol mantenir-se en l'anonimat, ens confirma les situacions explicades a *El Director*, que aparentment es repeteixen a tots els grans diaris: "El problema de la premsa en paper és que a la crisi econòmica s'afegeix la crisi del sector". Arriba un moment en què el negoci de la premsa "no es basa en les vendes i la publicitat, sinó en els patrocinadors. I els diaris deixen de deure's als seus lectors per passar a pensar en qui els assegura la supervivència". Posa els exemples paradigmàtics d'*El País* i *El Periódico*, que "són els més afectats financerament" després del 2008. Explica que, en el cas del primer diari, cal accontentar el Banc Santander, CaixaBank i Telefónica; en el cas del segon, el mateix Banc Santander, i l'ara absorbit Banc Popular. Aquesta dependència provoca que, "en un moment determinat, en ple govern del PP, canviïn de línia editorial, defraudin molt públic lector i vegin caure les vendes".

La dependència financera era tan gran que, quan Antonio Asensio Mosbah (antic propietari del Grup Zeta) posa a la venda el seu endeutat

/ CLARA IRIS RAMOS

Els deutes de les empreses editores han facilitat que, amb la crisi, els bancs guanyessin poder als diaris

Segons un antic treballador, les subscripcions (moltes d'elles institucionals) han salvat 'La Vanguardia'

negoci a finals de l'any passat, La Caixa imposa el seu candidat entre els dos grups mediàtics que fan ofertes: contra l'oferiment econòmic superior de Mediapro, i per tant contra la pròpia lògica de mercat, *El Periódico* ha de ser per Prensa Ibérica. La raó és purament política. S'imposa la por que Jaume Roures, l'amo de Mediapro, converteixi el diari barceloní en un mitjà independentista o *antisistema*. El nou rumb de la històrica capçalera dels Asensio acaba condicionat per una de les entitats financeres propietàries del deute.

L'experiodista de *La Vanguardia* ens diu que el seu antic diari, tot i tenir menys problemes financers, també ha tingut patrocinadors de l'Ibex-35. El secret de la seva supervivència han estat les subscripcions: més de 50.000, moltes de les quals formen part d'acords polítics que es remunten dècades enrere. I és que, si la dependència de les grans empreses després de la crisi és crucial, no ho és menys l'estabilitat amb el poder polític. Si la publicitat i les subscripcions institucionals tenen un pes rellevant en relació amb el total d'ingressos dels mitjans (aquest periodista ens posa l'exemple de Loteries de l'Estat com a gran anunciant públic), això afebleix encara més la seva autonomia respecte als governs.

Un model establert al llarg de dècades

Des del món acadèmic se'ns recorda que és tradicional que la premsa generalista estatal hagi tingut

relacions promíscues amb el poder polític i econòmic. Treballs tan importants com el de Daniel Hallin i Paolo Mancini, amb el llibre de referència *Sistemes mediàtics comparats*, assenyalen aquest fet: després d'analitzar divuit països occidentals, situen l'Estat espanyol dins del model mediterrani o pluralista polaritzat. En aquest cas, es dona el que ells anomenen un alt "paralelisme polític", a diferència d'altres contextos (els països anglosaxons, el nord d'Europa) on la premsa comercial ha esdevingut més neutral.

Josep Àngel Guimerà, professor de comunicació a la Universitat Autònoma de Barcelona, parla també d'una cultura determinada del gremi: "Hi ha una cultura professional més forta als països nòrdics que als del sud d'Europa". En el nostre context, diu, "la tasca periodística no s'ha entès com la d'algú que té informació i la distribueix per ajudar la gent a prendre decisions sobre la seva vida, sinó com un pont entre els interessos polítics o empresarials i la gent a la qual s'adrecen".

Moltes d'aquestes qüestions, pròpies del model mediterrani, s'han accelerat amb una crisi general que s'afegeix a la crisi específica del negoci. Amb el sotrac de la difusió infinita de continguts a internet, el mercat publicitari s'ha desviat cap a noves plataformes. A més, la gent no fa despesa en informació. Una prova d'això són els intents fallits de posar murs de pagament a les versions digitals dels principals diaris. A aquestes du- »

» es crisis s’afegeix una “crisi de legitimitat brutal: els mitjans estan passant per una mala època i la gent és cada vegada més escèptica”, afirma Guimerà. Això suposa una “espiral descendent”: la falta de qualitat dels continguts fa que la gent cada cop estigui menys disposada a consumir-los. O bé, com diu l’acadèmic, “et paga només el convençut”. I aquest fet, influït per les circumstàncies esmentades, pot afegir un altre factor a la falta de neutralitat de les capçaleres: la temptació d’estimular l’adhesió d’aquest convençut amb continguts que gratifiquin i reafirmin la seva visió del món.

Les pressions en la rutina periodística
En el dia a dia, la promiscuïtat amb el poder polític i econòmic a l’hora de prendre decisions periodístiques es percep més que mai. De dalt a baix en tota la jerarquia, des de la direcció fins a l’última redactora. Quan una notícia que afecta una de les marques o un dels empresaris participants dels anomenats *acords* arriba al diari, segons les diferents fonts consultades, un dels primers mecanismes que opera a l’hora de filtrar-lo i no publicar-lo (o publicar-lo sense entrar-hi a fons) és l’autocensura. A la redacció tothom entén amb qui s’estan jugant les garrofes, i en un context de precarietat laboral absoluta, les professionals no estan per baralles amb l’empresa. L’antic periodista de *La Vanguardia*, que va exercir-hi càrrecs de responsabilitat, recorda la situació prèvia tot parafrasejant Huertas Clavería i el seu “cada taula, un Vietnam”: les notícies es lluitaven. La redactora proposava temes i, si feia falta, es discutia amb qui coordinés la secció o qui dirigís la redacció, qui, al seu torn, havia de batallar aquesta cobertura periodística amb la direcció. “Ara ningú piula. Després de la crisi, tothom pateix per quedar-se com està”. Només les professionals més veteranes mantenen sous elevats, però “saben que són una espècie en perill d’extinció”.
També passa, tot i que de manera diferent, a televisió. Un periodista de La Sexta ens explica que treballa per una productora externa que proveeix de continguts els programes informatius. Totes dues empreses formen part del mateix grup. Aquesta externalització, com a qualsevol sector, fa que l’organització de les treballadores sigui molt minsa: es dificulta tant la seva sindicació com la seva força en

La subcontractació de periodistes, de vegades entre empreses del mateix grup, dificulta que s’apoderin

Les direccions de comunicació de les grans companyies pressionen directament les redactores

la presa de decisions periodístiques. Tot i que la línia editorial es marca des de Madrid, la seva cap decideix els temes i qui envia a fer les cobertures. Aquest periodista ens explica que “hi ha certes persones que poden abordar segons quins continguts”. En la selecció de qui informa sobre cada tema, importa el perfil ideològic de la redactora, “però a l’hora de cobrir esdeveniments importants prima curiosament que porti poc temps a la cadena: és més fàcil mediatitzar la informació”. I ens posa un exemple: en el cas de la declaració de Quim Torra davant del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, va fer la cobertura de carrer “la darrera persona que ha entrat a l’empresa”. Era potser l’element en què la cap podia influir més fàcilment.
Pel que fa als condicionaments externs a les redactores, David Jiménez recorda que ja a finals dels noranta i començaments dels 2000 es va començar a estendre una figura laboral: direcció de comunicació de les grans empreses. Des d’aleshores, les persones que ostenten aquests càrrecs han assolit un gran poder i pressionen directament les periodistes

que escriuen les informacions perquè afavoreixin els interessos corporatius. El dirigisme empresarial arriba sense filtre a unes professionals que no ostenten llocs de responsabilitat a les publicacions.
Des de dalt, és la mateixa propietat de les empreses qui imposa el seu criteri a la direcció dels mitjans. I això es fa d’una forma gairebé natural, que va inclosa, tal com explica Jiménez al llibre, amb la mateixa acceptació del càrrec. El poder periodístic, el poder polític i el poder empresarial a l’Estat espanyol sovint es troben als mateixos llocs, a les mateixes festes, i “el primer que fa l’establishment és intentar entaular la relació més propera possible amb tu”. Habitualment no és gaire difícil, atès que les mateixes periodistes en ascens treballen per arribar a formar part d’aquella elit. Ja saben quin és el seu paper.

Qui paga els sous?
En el cas de Jiménez, qui s’autoretrata com algú que va arribar a la direcció una mica per casualitat i mantenint la idea que el periodisme ha de fisca-

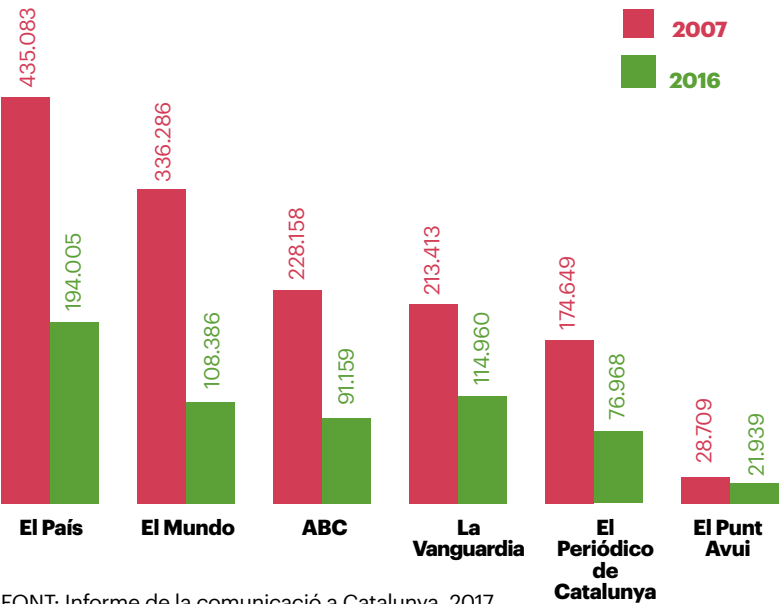
Qui controla els principals grups de comunicació

GRUP	ACCIONISTES	PREMSA ESCRITA
Prisa	Amber Financial Investments (27%), banc HSBC (9%), Telefónica (9,4%), Rucandio SA (família Polanco, 7,6%), Banc Santander (4%)	<i>El País</i>
Godó	Javier Godó	<i>La Vanguardia</i>
Prensa Ibérica	Javier Moll	<i>El Periódico de Catalunya</i> (abans Grupo Zeta), <i>Levante-EMV</i> , <i>Regió 7</i> , <i>Diari de Girona</i> , <i>Diario de Mallorca</i> , <i>Mediterráneo</i>
Planeta – Atresmedia	Família Lara Bosch	<i>La Razón</i>
Unidad Editorial	Grup RCS MediaGroup (Urbano Roberto Agostino Cairo), editors del <i>Corriere della Sera</i> i <i>La Gazzetta dello Sport</i>	<i>El Mundo</i> (abans Grup Recoletos)
Mediaset	Silvio Berlusconi (50,2%)	
Vocento	Comerresa Prensa	<i>ABC i Las Provincias</i>

FONT: Digimedios / CNMV / Webs corporatius

Difusió de premsa escrita

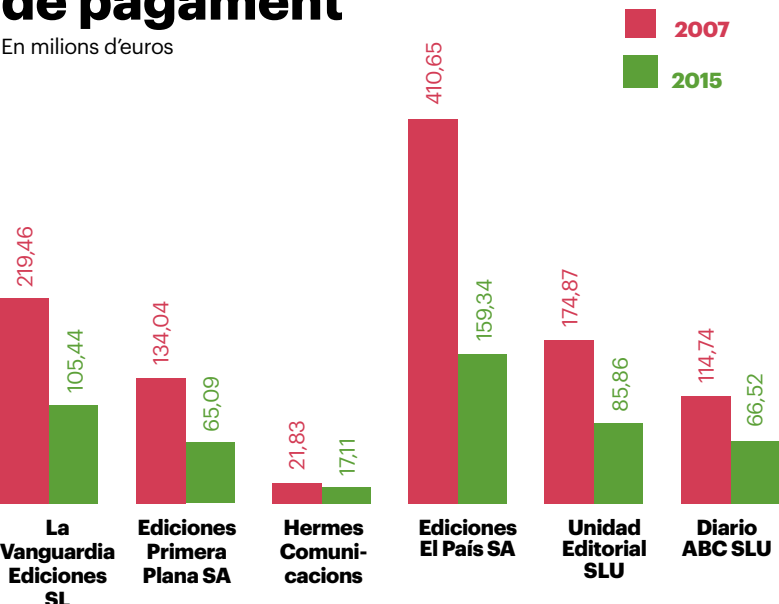
En nombre d'exemplars

FONT: Informe de la comunicació a Catalunya, 2017

Volum de negoci de les empreses editores de diaris de pagament

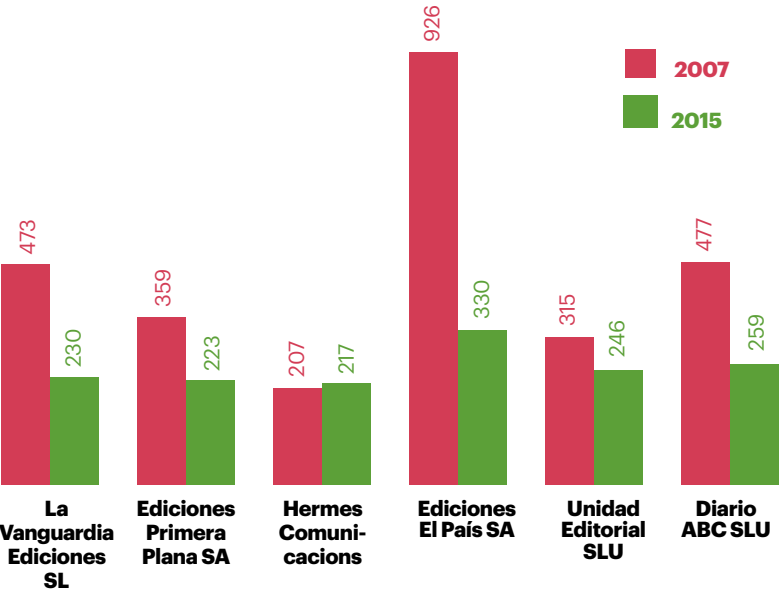
En milions d'euros

FONT: Informe de la comunicació a Catalunya, 2017

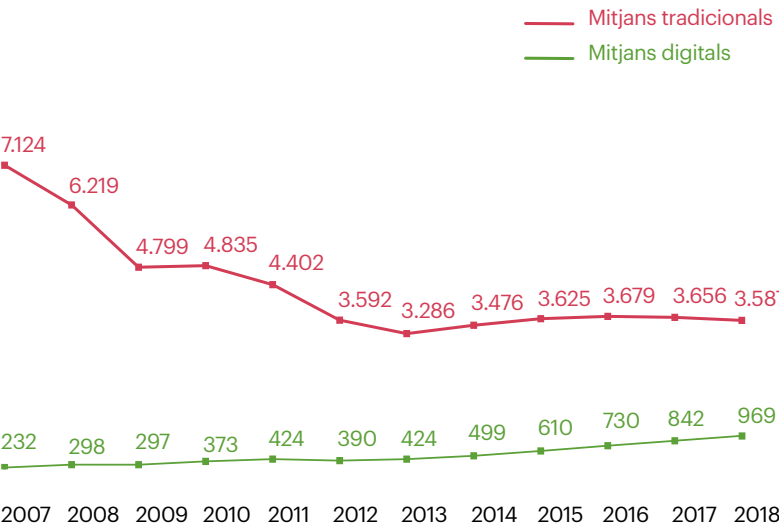
Nombre de treballadores

de les empreses editores de diaris d'informació general de pagament

FONT: Informe de la comunicació a Catalunya, 2017

Inversió publicitària en mitjans

FONT: Índex d'inversió publicitària, 2018. Associació de Mitjans d'Informació

litzar el poder, de seguida van sorgir friccions. Entre els ministeris o les conselleries delegades i ell se situava Antonio Fernández-Galiano, president de l'empresa editora d'*El Mundo* i representant dels interessos econòmics del diari, sempre per davant dels periodístics, segons l'autor d'*El Director*. En una situació de feblesa financera extrema, aquesta figura mediatra defensa les representants polítiques i l'empresariat de l'Ibex-35 quan, des de la redacció, s'obren portades o es tiren endavant línies informatives poden posar en perill patrocinis, anuncis i subscripcions. En aquest cas, la batalla entre editor i director era constant, amb estira-i-arronses i petites o grans victòries per al periodisme que finalment van acabar amb la defenestració de Jiménez en només un any. En altres ocasions, les pressions que va rebre venien directament d'alts càrrecs polítics. El periodista recorda les trobades que va mantenir amb el ministre de l'Interior Jorge Fernández

Díaz, en les quals advertia al periodista que “no són temps per a la neutralitat”. A Barcelona, els esquemes es repeteixen. En el cas de *La Vanguardia*, allò que fa i vol el comte de Godó, com a editor totpoderós, sempre ha tingut molta importància: la seva agenda personal és un factor rellevant dins de la rutina periodística. Potser els càrrecs intermedis no la coneixen, ens explica la nostra font, “però el director sí que la sap. Si el comte s'ha de reunir amb un ministre, un conseller o un empresari, aquell dia el seu diari publica alguna cosa a favor d'aquesta persona”. De nou, manen els interessos econòmics d'un diari que no està tan fort ni té la mateixa influència que fa quinze o vint anys. A *El Periódico*, una extreballadora parla d'“inèrcies” i d'autocensura a la secció de política a l'hora de fer seguiment dels partits. I fa referències a la casa reial o a La Caixa com a actors sensibles, intocables, des de fa dècades. Una anècdota que explica, i que evidencia aquesta censura per motius econòmics,

va tenir lloc fa només tres anys: l'aleshores director, Enric Hernández, va fer saltar d'un titular el nom de l'empresa Fomento de Construcciones y Contratas, que havia estat acusada de frau a l'Ajuntament de Barcelona en la recollida d'escombraries. Des de redacció va haver-hi queixes i es va titllar la mesura de ridícula perquè el nom de l'empresa sí que apareixia al cos de la notícia. La resposta de la direcció va ser clara: “D'aquesta ridícula depenen alguns dels vostres contractes”. Aquesta periodista explica que aquell dia es va posar a la pell del director i va pensar que, si bé la gent de plantilla de moment no tenia problemes per arribar a final de mes, hi havia col·laboradores externes que havien estat mesos sense cobrar: “Si hi havia tensions de tresoreria, aquella gent patia”. Recorda que va pensar que no era del tot absurd que el director els digués que “calia fer pedagogia” d'aquest fet. En aquesta situació de crisi permanent i esgotament, admet que “la redacció havia deixat de lluitar per ser més crítica”. ●

/ PAU FABREGAT

LA PRECARIETAT QUE NO ÉS NOTÍ

La gran majoria de professionals de la informació han vist degradades les seves condicions de treball en la darrera dècada, però les publicacions més difoses gairebé mai parlen de les crisis laborals del sector

Eloi Latorre | @Homestatic

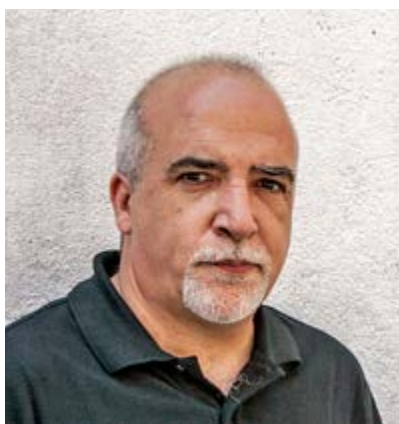
La degradació de les condicions laborals no és un fenomen exclusiu del sector de la comunicació, però aquest àmbit l'està patint d'una forma especialment sagnant. Als estralls del crac financer del 2008 i de la reforma laboral estatal de l'any 2012, cal sumar-hi la caiguda de les vendes dels mitjans de paper i la proliferació de portals digitals dedicats a la producció massiva de continguts per assolir la xifra de visites que els permet quadrar les tarifes publicitàries. Gairebé totes les grans capçaleres històriques han reduït dràsticament les plantilles. Els acomiadaments gairebé no han tingut ressò mediàtic per un pacte no escrit: els grans diaris no informen de

la conflictivitat laboral del sector, es tracti de les empreses pròpies o les de la competència.

La destrucció d'ocupació és difícilment quantificable. Segons Francesc Ràfols, president del Sindicat de Periodistes de Catalunya (SPC), "es diu que des de fa deu anys s'han perdut 12.000 llocs de treball al sector, però en realitat són molts més, perquè l'estadística no té en compte totes les col·laboradores que treballaven per lliure, a tant la peça, i que han deixat de fer-ho". Algunes d'aquestes periodistes ara combinen les col·laboracions amb altres feines sense relació amb el periodisme perquè no els surten els números; altres han abandonat completament la professió

o, després de patir un ERO, segueixen treballant en condicions de falses autònomes per a les mateixes publicacions que les han acomiadat.

També els mitjans públics, sovint considerats una elit en el sector, han patit la conjuntura. Amalia Garrigós, reputada locutora, denuncia el model de l'actual ràdio i televisió pública valenciana: "Tot es fa mitjançant productores externes, i això suposa una gran ineficiència". També critica que els programes es renovin cada tres mesos, una pràctica "contrària a la filosofia de fidelitzar l'audiència". Garrigós ha estat acomiadada de l'espai que conduïa a À Punt Ràdio, segons explica, després que la productora li volgués imposar una retallada en el seu equip. ●

“ ”

DAVID AIROB,
FOTOPERIODISTA

“La fotografia de premsa diària està morta”

David Aiob és un reputat fotoperiodista i reporter (va guanyar un premi Word Press Photo l'any 2014 pel documental curt *Calcio storico*) que ha fet quasi tota la seva carrera a *La Vanguardia*, a la qual va entrar el 1990. Va arribar a ser redactor en cap de fotografia del diari entre el 2007 i el 2010. Fa dos anys, després d'un conflicte intern que vincula al "desmantellament" de la secció de fotografia del rotatiu, va denunciar l'editora per assetjament laboral. "Es va passar de 21 fotògrafs a 5, i jo i altres companys vam viure situacions molt desagradables". Aiob va sal-

dar la seva relació amb el Grup Godó mitjançant un acord previ a judici. Des de llavors, continua vinculat al món de la fotografia: ha fet feines per revistes com *Jot Down* i ha fet d'operador de càmera en un documental (*Damasc*) sobre la guerra de Síria. També ha començat a treballar en l'àmbit de la fotografia publicitària. Del que no vol saber res "és dels diaris. Ni m'ho plantejo, perquè pels 40 o 50 euros que et paguen per una foto, no et surt a compte. S'han carregat la fotografia de premsa. Gairebé tot es fa amb fotos d'agència i s'ha perdut la mirada genuïna de cada producte".

“ ”

QUERALT CASTILLO,
REPORTERA FREELANCE

“Treballar per lliure té data de caducitat”

Durant el darrer any ha publicat articles amb certa freqüència a *La Marea*, *Público*, *Gara*, *El Quinze*, *Crític* o *Traveler*. Puntualment, ha escrit per altres revistes o publicacions digitals. També ha començat a col·laborar amb un mitjà de Hong Kong, "on paguen molt millor que aquí", afirma. Queralt Castillo es dedica al periodisme des de l'any 2013. La seva última (i única) experiència en plantilla d'un mitjà de comunicació va ser al desaparegut diari *Jornada*, on va dirigir la secció d'internacional. Des de fa un any i escaig treballa exclusivament com a freelance. Publica uns tres o quatre articles

setmanals perquè "fer-ne més no em sembla sostenible", tot i que "durant les protestes per la sentència de l'1-O en vaig arribar a escriure cinc i sis". Cobra tarifes que fluctuen entre els 70 i els 120 euros bruts per article; el 60% són propostes pròpies. Recentment, ha llogat un espai de cotreball, en un intent de "no estar treballant fins a la matinada". Assegura que li agrada "escriure per lliure, fer-me la meua pròpia cartera de temes. El problema és que es paga molt malament". Admet que la seva pràctica "té data de caducitat perquè a la llarga, o si vull ser mare, seria impossible conciliar-ho".

CIA

“ ”

IMMA MUÑOZ,
PROFESSORA DE CATALÀ

“No volia que se sabés que era periodista”

Imma Muñoz va començar a treballar a *El Periódico* l'any 1997, després de fer-hi una beca quan acabava els estudis. Hi va fer de tot: l'agenda, l'edició i el tancament, l'edició catalana, el control de qualitat... Durant els darrers cinc anys, va ser membre del comitè professional (un òrgan intern amb l'encàrrec de vetllar pel compliment dels estatuts de la redacció), que va presidir els dos últims exercicis. Des d'aquest càrrec va viure “situacions molt bèsties, de molta tensió”, arran d'episodis com la famosa portada que el rotatiu va publicar sobre el cas ‘Ciutat morta’ o la presumpta l'exclu-

siva que parlava d'avís de la CIA previs als atemptats del 17-A de 2017. “Aquest cop, però, ja no vam notar tant suport de la plantilla com tres anys abans. La redacció havia canviat”, lamenta. L'abril del 2018 va liquidar la seva relació amb el rotatiu després d'acollir-se a un ERO. Des de llavors ha fet correccions per al sector editorial i treballa de professora de català en un institut concertat. No es penedeix del pas que va donar: “Després de tants anys treballant en un diari que m'omplia d'orgull, vaig adonar-me que no volia que se sabés on treballava ni tan sols que era periodista”.

“ ”

DAVID SEGARRA,
DOCUMENTALISTA I JORNALER

“Només em demanen fotos sense pagar-les”

David Segarra es considera un periodista vocacional que es va forjar al periòdic autogestionat *L'Avanç*. “Vaig fer de tot, des de reporterisme molt local fins a la coordinació de la secció d'internacional”, explica. En tancar *L'Avanç*, tot i no estar llicenciat, va poder cursar un màster a la Universitat de Barcelona. A partir d'aquesta experiència, va centrar la seva activitat com a reporter audiovisual: ha realitzat una vintena de documentals, molts dels quals estan centrats en la realitat de Veneçuela (on va viure durant uns quants anys) o de la Franja de Gaza (el 2010 va viure l'assalt de l'exèrcit israelià

a una flotilla solidària). Els seus últims treballs s'han centrat en l'Horta valenciana. Tot i que el documentalisme és la seva ocupació principal, Segarra també paga les factures amb treballs de disseny gràfic, de peó d'obra o de jornal. Tot i que és un fotògraf reconegut (va recollir les seves instantànies al llibre *Viure i morir a Gaza*), Segarra no es planteja treballar en aquest camp: “La fotografia no té cap valor per a la premsa. Només em demanen fotografies sense pagar-les; les faig per segons quins mitjans, però em negue a fer-ho per publicacions amb consells d'administració milionaris”.

INFORMACIÓ INDEPENDENT: IMPACTE A LES XARXES, FRAGILITAT ECONÒMICA

Des de l'esclat de la crisi, diverses capçaleres alienes als grans grups de comunicació cerquen la sostenibilitat financera en un context de pèrdua de credibilitat general del periodisme

Joan Canela | @JoanCanela

El periodisme és el segon sector laboral més afectat per l'esclat de la bombolla immobiliària, després de la construcció. La crisi del 2008 va provocar el tancament de molts mitjans i l'acomiadament de milers de professionals, moltes de les quals van optar per buscar sortida laboral en el cooperativisme o en empreses creades per elles mateixes. Aquest procés va ser paral·lel al creixement de l'interès -propiciat també per la crisi- sobre el tipus d'informació que rebem i qui ens la proporciona. Molta gent va preguntar-se com podia ser que els mitjans que havien negat la bombolla especulativa que s'havia creat ara expliquessin com havia de ser la recuperació econòmica.

Amb professionals a l'atur i amb audiències disponibles, va començar el boom dels mitjans que podríem anomenar

periodistics, és a dir, que són propietat de totes o de part de les mateixes periodistes i que no depenen de cap grup empresarial amb interessos aliens als del mateix mitjà. L'exemple de més èxit d'aquest model en l'àmbit estatal seria *El Diario*. Als Països Catalans, podria parlar-se de *VilaWeb*, tot i que és anterior a la crisi i té les seves pròpies peculiaritats. En ambdós casos es tracta de digitals que són propietat majoritàriament de les periodistes fundadores i que han aconseguit créixer fins a situar-se entre els deu diaris més llegits del seu àmbit. L'exemple d'*El Diario*, però, té moltes dosis d'excepcionalitat. Tant el seu director, Ignacio Escolar, com algunes de les seves principals col·laboradores, ja formaven part de l'*star-system* periodístic abans d'iniciar el projecte, i això els va facilitar l'accés a finançament i a grans audiències. Tot això ha ajudat, i molt, a tenir uns comptes sanejats i una plantilla amb sous dignes -com a mínim si ens fixem en la redacció de Madrid-, sense que calgui desmerèixer una gestió econòmica que, vistos els resultats, sembla encertada.

La gran majoria dels mitjans *periodistics* té dificultats per esquivar l'autoexplotació. Sobreviu en una lluita constant per assolir el nombre de subscripcions -descartada la publicitat com a font d'ingressos principal- que els doti d'una mínima estabilitat financera. És el cas de *La Marea*, *Pikara* o *Contexto*, que depenen d'aquesta via d'ingressos entre un 70% i un 80%. Altres mitjans, com *Crític* o *Setembre*, aposten per oferir serveis de comunicació a altres entitats i cooperatives com a forma de finançament. Aquesta opció els obliga a dedicar esforços a altres feines més enllà del que és estrictament el mitjà. En qualsevol cas, aquestes capçaleres no han pogut sortir de l'espiral de sous baixos i tarifes anèmiques per a les col·laboracions. Tot

i així, es pot argumentar que són preus de mercat: en alguns casos, igualen o milloren els preus absolutament ridículs abonats pels mitjans comercials. Aquests últims han anat liquidant les plantilles més o menys ben pagades -fruit de dècades de lluita sindical- i substituint-les per freelance i falses autònoms. En certa manera, la crisi de credibilitat del periodisme -un dels motius pels quals a una gran majoria de gent li costa pagar per la informació que rep- els perjudica encara més que als grans diaris, els quals tenen a l'abast altres vies d'ingressos tant si hi ha lectores disposades a pagar pel producte com si no.

Mitjans 'militants' i professionalització

Els mitjans nascuts de la crisi s'han sumat -i sovint han interaccionat- amb els que podríem qualificar

La majoria de les publicacions propietat de les professionals té difícil esquivar l'autoexplotació

'La Marea' o 'Pikara' lluiten per assolir un nombre de subscripcions que els doti de recursos suficients

/ CLARA IRIS RAMOS

de militants. Aquests últims sorgeixen des dels moviments socials, però no depenen d'una determinada organització perquè la seva militància primera és el periodisme. Es tracta d'allò que, als anys noranta, s'anomenava contrainformació.

La base d'aquestes iniciatives és el treball voluntari i gratuït que sustenta, per exemple, l'interessant i mai prou explicat moviment de les ràdios lliures, que al nostre país té exemples tan paradigmàtics com les barcelonines Ràdio Pica, Ràdio Bronka o Contrabanda FM, les valencianes Ràdio Klara i Ràdio Malva, a més d'una important xarxa d'emissores per moltes comarques. Una altra pota d'aquest ecosistema està formada per les nombroses iniciatives locals autònomes que hi ha a Catalunya, com *La Burxa*, *El Jardí* o *Masala* de Barcelona, *Ariet* de Girona o *Malarrassa* de Terrassa. També cal esmentar alguns digitals com *Kaos en la Red* i *Llibertat.cat*, sovint amb una tendència ideològica més marcada o, més recentment, col·lectius que treballen directament des de les xarxes socials. El canal de Telegram Anonymous Catalonia ha obtingut un gran ressò en la cobertura de la revolta d'octubre a Catalunya, que superat les 250.000 seguidors i ha tingut pics d'audiència de més d'un milió d'impactes. En certa manera, ha reinventat el concepte de mitjà militant, en aquest cas especialitzat en la cobertura d'esdeveniments en directe gràcies a la col·laboració ciutadana.

Històricament, aquests mitjans militants han defensat la no remuneració de les col·laboracions, convertint una feblesa en fortlesa, tant per motius ètics com per promoure una concepció que trenca amb l'especialització periodística i la separació

entre la persona que informa i la que és informada. Amb tot, aquest model comporta nombroses mancances: a la pràctica, suposa una gran rotació de les col·laboradores i genera dificultats per desenvolupar cobertures més sistemàtiques o senzillament per mantenir-se en el temps. La gran majoria de capçaleres d'aquest tipus tenen una esperança de vida d'uns pocs anys, quan s'esgota el cicle activista de la gent que els va impulsar. Si no s'aconsegueix un relleu en condicions, és molt fàcil que el projecte s'extingeixi.

Potser per això, i també davant del fet que algunes d'aquestes iniciatives han guanyat pes en audiències i en influència social, alguns s'han plantejat iniciar una certa professionalització més o menys parcial. Aquest seria el cas de la mateixa *Directa*, d'*El Salto* o de Ràdio Klara, que remuneren part de les tasques imprescindibles per mantenir el mitjà i incrementar-ne la qualitat. Però malgrat aquesta sortida de la marginalitat, la precarietat econòmica -i, per tant, la precarietat de les condicions laborals- segueix present en uns projectes que requereixen altes dosis de militància per sobreviure. Altra vegada es troben amb grans dificultats per accedir a certs tipus d'ingressos -sub-

vencions, publicitat o patrocini-, bé sigui pel veto dels que els poden proporcionar, bé sigui per la decisió pròpia de mantenir la independència envers certes institucions o poders econòmics. Al mateix temps, la massa de subscriptores o anunciantes que els donen suport es pot titllar d'insuficient: encara resta molt per sota de la necessària per garantir una sostenibilitat econòmica que no depengui del treball voluntari o de l'autoexplotació.

La gran fragmentació d'aquests mitjans probablement tampoc ajuda a captar de forma massiva unes subscriptores que sovint es perden en el magma de capçaleres petites i inconstants. La bona notícia és la capacitat de col·laboració durant esdeveniments concrets, com les vagues generals, la consulta de l'1 d'octubre o les vagues feministes (amb experiències com l'Agència IO i l'Agència 8M), per oferir una informació detallada, actualitzada i totalment lliure de les inèrcies que imposen agències com EFE o Europa Press. Potser aquesta cultura de la cooperació permetrà un cert procés de concentració ordenat cap a la creació de projectes més potents, amb més estructura i personal, capaços de competir seriosament amb les capçaleres comercials. ●

Sophie McNeill,

documentalista

“Intento que el públic vegi que tothom és igual, tant si viu a Kabul com a Barcelona”

Text: Sònia Calvó Carrió | @scalvocarrio
Fotografia: Ariana Nalda | @ArianaNalda

Treballes al programa de documentals *Four Corners* del canal ABC, a Austràlia. Explica'ns com és.

És similar al programa *30 minuts* de TV3 que teniu a Catalunya. És el principal programa d'investigació del país i s'emet setmanalment en horari de màxima audiència. Té la reputació d'aconseguir històries realment trencadores. És un privilegi treballar-hi, perquè la teva tasca és intentar donar un punt de vista inèdit i ensenyar coses que ningú sap sobre la societat, la política, el medi ambient...

Vas començar treballant com a periodista de notícies i després vas fer el salt al documental. Quines diferències hi ha?

Vaig treballar molt temps per a noticiaris. Vaig ser corresponsal a Orient Mitjà; havia de viatjar per tota la regió, fer ràdio, televisió, vídeos curts... Després vaig començar, ara fa dos anys, a *Four Corners*. És un programa que et permet investigar, i això és un luxe. A les notícies notava que mai tenia prou temps; a *Four Corners* normalment dediquem tres o quatre setmanes a documentar-nos, fer trucades, viatjar a les localitzacions... Després dediquem tres setmanes a gravar la història i tres setmanes més a l'edició. En total, triguem uns tres mesos a aconseguir un documental.

Has estat corresponsal a Síria, per exemple. Quina experiència t'endús? Has tingut dificultats pel fet de ser dona i periodista?

Era una època molt complicada. Vaig ser-hi del 2015 al 2018, quan Síria va patir una de les èpoques més dures i violentes. Estava vetada al país perquè el govern no ens atorgava visats. Ens comunicàvem amb gent que era a dins: ens explicaven què passava i ens enviaven fotos i vídeos de l'horror que vivien. Dia rere dia hi havia massacres i intentàvem que el món ho sabés, però semblava que ningú no hi parava atenció. Era molt frustrant. Vaig veure l'ofensiva per expulsar Estat Islàmic de Mossul, vaig veure canalla utilitzada com a escut

humà, famílies que no tenien prou menjar i que vivien a llocs terribles... Havia mort moltíssima població civil. Quan la gent marxava d'un lloc, només duia una petita bossa de plàstic amb els documents. Tothom estava traumatitzat.

També vas ser al Iemen...

Sí, durant la mateixa època que a Síria. El bombardeig de l'Aràbia Saudita, el país més ric de la regió, va tenir efectes terribles en el que ja era el país més pobre. Els atacs van resultar devastadors per a la població. La canalla estava ferida o es moria de gana. Se suposava que havia d'haver-hi ajuts i lleis internacionals, però totes les normes s'havien llançat a les escombraries. Tenia molta por del precedent que això podia suposar: com tothom tancava els ulls davant d'aquests crims contra la humanitat.

Ens hem acostumat a veure aquestes imatges o simplement no ens interessen?

Tinc por que no ens importin. Recordo que, quan vaig créixer i volia ser periodista, volia ensenyar a la gent el que passava perquè hi hagués canvis. Vaig llegir molt sobre Timor Oriental, un país a prop d'Austràlia que havia estat envaït per Indonèsia. Un terç de la població va ser assassinada durant l'ocupació. Vaig llegir sobre aquest tema quan era adolescent: seguia els periodistes que explicaven el conflicte, les tortures o els assassinats i que van ensenyar al món com la gent de Timor Oriental va aconseguir la llibertat. Això em va inspirar molt. Posteriorment, pots ser corresponsal d'Orient Mitjà, ensenyar vídeos de la gent morint, tenir proves i res canvia. La meva pregunta era per què. Per què no ens preocupa més? Abans teníem excusa, podíem dir que no ho sabíem, però ara no.

Fa poc vam poder veure't en un documental sobre Hong Kong. Era difícil aconseguir entrevistar les manifestants? Quin risc els comportava? La gent des d'Austràlia veia el que passava a Hong Kong només uns minuts als informatius i això gene-

El Iemen, Síria, Hong Kong, la Xina, Palestina, Bangkok... Sophie McNeill és periodista al programa de documentals *Four Corners* de la cadena televisiva ABC, a Austràlia, i ha recorregut mig planeta intentant explicar i denunciar les vulneracions de drets humans i les situacions de conflicte que hi ha al món. A través de la càmera, intenta que la gent empatitzi amb les persones que filma. Parlem amb ella durant una breu visita que ha fet a Barcelona, on ha trobat certes similituds entre les mobilitzacions contra la condemna judicial als líders del procés sobiranista i l'escalada de manifestacions a ciutats com Hong Kong o Santiago de Xile.

rava un efecte semblant al que produïen els fets que han tingut lloc aquest octubre a Barcelona: sembla que tothom està boig, que només hi ha foc, crits i gent amb màscares. Dona la sensació d'una anarquia absoluta, però no s'entén per què està passant. El meu objectiu era anar allà i explicar per què tanta gent estava disposada a arriscar-ho tot pel que creu, en una ciutat coneguda per ser ordenada i eficient. Se suposa que, des que Hong Kong va retornar a la Xina, la població recuperava autonomia després d'haver estat una colònia britànica. Però la gent ha anat notant que perdia aquesta autonomia a poc a poc, que l'autoritarisme prenia el control de les seves vides. La llei d'extradició va fer que tots sortissin al carrer, però això va ser només la metxa. De cop, dos milions de persones surten al carrer. Volíem mostrar que hi ha joves, però també gent vestida amb roba elegant o àvies cridant a la policia. Era molt inspirador veure com la gent se sacrifica pel bé comú. La societat pot ser molt egoista, però allà he vist com la gent posa en risc la seva llibertat per la resta de la població. Hi ha hagut una gran quantitat de detencions i les peticions de penes de presó són altes, però moltes persones continuen mobilitzades perquè volen una societat millor i més justa per als seus fills i filles, perquè volen mantenir l'esperança. Va resultar molt inspirador ser allà. Ja veurem com acaba, però un cartell deia: "No és l'esperança el que ens fa seguir, és perquè seguim que tenim esperança". Crec que, si segueixen resistint, cada cop serà més difícil que Pequín recuperi el control.

Has seguit les manifestacions de Barcelona? Tenen algun punt en comú amb Hong Kong o Xile? Hi ha algun fil conductor global?

Crec que el món mira la gent de Hong Kong. Són tan organitzats! Fan el millor ús de la tecnologia pel que fa a manifestacions. Mai he vist res similar, per això crec que tot el món els té al punt de mira.

“ ”

Volíem mostrar que a Hong Kong hi ha joves, però també gent vestida amb roba elegant o àvies

A tot el món, la generació 'millennial' afronta unes vides que seran pitjors que les dels seus pares

A Barcelona passa una cosa similar: no hi ha líders, per tant, a qui pot detenir el govern? Això és el mateix que passa a Hong Kong. Van empresonar els caps i per això han decidit no tenir-ne: prenen decisions a través d'un web, algú proposa una idea, es vota i, si surt una majoria favorable, la duen a terme. Pequín no els dona democràcia, així que la fan ells mateixos. Crec que a tot el món, de Bagdad a San Diego, passant per Barcelona, la gent està decebuda amb el sistema. A Hong Kong era una llei, a Xile era la pujada del preu del bitllet del metro, a Barcelona eren les sentències del procés, però aquestes causes només són metxes de tot plegat. El poder va de dalt a baix i la gent veu com el sistema els deixa enrere. A tot el món, la generació *millennial*, que té entre 20 i 30 anys, afronta que unes vides que seran pitjors que les dels seus pares. La gent no es pot permetre comprar una casa a Sidney, ni a Barcelona... Aquest ressentiment es veu arreu del món.

Tens la sensació que la premsa només cobreix les manifestacions si són violentes?

Crec que els mitjans són irresponsables si fan això. Vam anar a Hong Kong i hi havia violència, sí, però després que dos milions de persones fessin una marxa pacífica. El problema és que el govern no els va escoltar en cap moment. Has de donar aquest context com a periodista. Seria el mateix que si vingués la premsa internacio-

nal a Barcelona i només expliqués els episodis de violència sense explicar que abans n'hi ha hagut molts de pacífics. Has de representar la realitat sense caure en la imatge quasi pornogràfica dels aldarulls.

En el cas de Barcelona, hi ha hagut unes 70 periodistes ferides mentre cobrien les manifestacions contra la sentència del procés. Has vist situacions similars a altres països?

Sí. Fa molta por comprovar que la professió està al punt de mira. Hi havia llocs a Orient Mitjà on no podíem anar perquè hi havia risc de segrest. Vaig estar treballant molt a Cisjordània, i a Palestina hi havia protestes cada divendres en contra de l'ocupació israeliana. Havíem de portar armilles antibales, perquè quan els soldats desapareixen, ho fan amb munició real. La gent mor a les manifestacions. Quan vaig anar a Hong Kong, vaig estar contenta de no haver-ne de portar més. Companys més grans que jo em parlen d'èpoques en què podien treballar a qualsevol lloc del món. Ara, en canvi, la gent ha vist com pot arribar a ser de poderós el missatge de la premsa. Els periodistes catalans han sigut molt valents per anar al mig de les protestes i enregistrar el que estava passant. Han tingut un rol molt important per ser testimonis de la brutalitat dels agents o de la violència a les manifestacions. La

tinc la responsabilitat com a periodista de fer del món un lloc millor i d'esforçar-m'hi al màxim per aconseguir-ho.

La majoria dels teus documentals estan gravats amb una càmera DSLR amb lents fixes, que no permeten fer zoom, que donen sensació d'estar molt a prop del personatge o de l'acció. Per què? M'agrada explicar les històries des d'aquest punt de vista: vull que sembli que estàs dins i a prop del que està passant. Crec que així l'espectador empatitzarà més. Intento que algú que es mira el documental des del sofà de casa entengui què li passa a la persona que està veient i vegi que tothom és igual, tant si viu a Kabul com si viu a Barcelona. Creiem que som diferents i això és el que ho fa tot terrible. Qui veus a la pantalla no és diferent, és igual que nosaltres, però ha de viure una vida injusta. Crec que, si ens hi acostem, si gravem de prop, copsarem les seves emocions, sensacions i sentiments. I això facilitarà que l'espectador vegi aquesta igualtat, que li importi el que està veient.

També vas dirigir *Fugir per viure*, un documental que parla sobre una noia saudita, Rahaf Mohammed al Qunun, que es va tancar en una habitació d'un hotel a Hong Kong per demanar asil a Austràlia. Com vas conèixer el cas i com vas aconseguir estar amb ella?

Havia llegit sobre un cas famós l'any 2017. Una noia jove que es deia Dina Ali Lasloom havia intentat fer el mateix que la Rahaf: escapar de l'Aràbia Saudita i intentar aconseguir asil a Austràlia. Quan estava a l'aeroport de Manila, a les Filipines, l'ambaixada saudita li va treure el passaport. El seu tiet va voler cap allà i la van forçar a tornar posant-li cinta d'embalar a la boca durant tot el vol. Des d'aleshores, no se n'ha tornat a sentir a parlar. Aquest cas em va remoure, era tan terrible que creia que algun periodista aniria a Manila a explicar el seu cas, però no ho va fer ningú i la noia va desaparèixer. Quan vaig veure aquest nou cas per Twitter, no vaig poder mirar a una altra banda. Com que sempre intento que la gent actuï, també ho he de fer jo. Vaig comprar un bitllet d'avió i hi vaig anar.

Quina situació t'hi vas trobar?

La Rahaf estava a l'hotel de l'aeroport i hi havia guardes a la porta. Era un diumenge al vespre i la volien deportar dilluns al matí. Vaig arribar a les 3 de la matinada de dilluns i tenia molta por que, quan arribés, ella ja no hi fos i també desaparegués. Quan vaig arribar de matinada, l'agent de seguretat que era a la porta s'havia adormit i vaig poder passar pel seu costat sense demanar permís. Havia contactat amb la noia a través de Twitter abans d'arribar-hi, vam estar parlant i em va deixar entrar a l'habitació, on havia fet una barricada i havia barrat la porta. Un cop dins, jo tampoc podia sortir. El millor que podia fer era gravar què estava passant. En aquell moment, no sabia que tot allò acabaria convertint-se en un documental i que ella finalment aconseguiria un visat al Canadà.

Escoltant-te dona la sensació que has estat a tot el món...

Però mai havia estat a Barcelona fins ara!

Com finances tots els viatges i documentals?

He tingut molta sort de poder treballar per mitjans i televisions públiques. Primer vaig formar part

“ ”

Hi havia periodistes a Jerusalem que no volien cobrir gaire l'ocupació per por de perdre el visat

Sé que soc afortunada per tenir una feina estable a un mitjà públic; realment és un privilegi

d'un canal petit a Austràlia, SBS TV, i el 2010 vaig passar a l'ABC. Ens ha afectat la tendència d'haver de fer més coses amb menys recursos, però tinc molta sort de treballar per ells. Sé que soc afortunada per tenir una feina estable i per no haver-me de preocupar per si aconsegueixo diners o no per al proper documental. Realment, és un privilegi. A Austràlia tenim moltes televisions comercials on pots cobrar molt més que el que em paguen a mi, però només faries merda o coses estúpides.

De què t'agradaria fer un documental?

M'encantaria fer algun treball sobre medi ambient i canvi climàtic. Tinc dos fills petits i això no em deixa dormir. Austràlia és un dels països amb més emissions de carboni. Fa molta por veure com van les coses, els abocaments massius... Hi ha zones on fa molt de temps que no plou. M'agradaria investigar-ho. Hi ha una frase que vaig conèixer a través d'Amnistia Internacional que diu: "No hi ha drets humans en un país mort". Crec que és molt certa, per això m'agradaria enfocar-me en aquest tema.

A la DIRECTA defensem el periodisme com una eina de transformació social. Ho comparteixes?

I tant! Jo faig periodisme perquè vull fer del món un lloc millor. Sé que és idealista i innocent, però en petita mesura veig alguns canvis i millores. La Rahaf és lliure, vam explicar el cas d'un doctor que van intentar matar i li vam aconseguir un visat per venir a Austràlia, hem pogut denunciar el que fan als xinesos musulmans... Fins a cert punt, podem intentar transformar les coses. Hi ha periodistes que fan molt bona feina a tot el món mostrant conflictes i problemes. I jo vull que la gent conegui què succeeix i, sobretot, que faci quelcom per canviar-ho. L'any que ve farà vint anys que faig documentals i continuo desitjant que la gent actuï. Sabem perfectament què està passant, fem-hi alguna cosa!●

feina és capturar la realitat. Però, si estan al punt de mira de la policia, és molt difícil que puguin fer la seva tasca.

Has dit que treballar de periodista és un privilegi, però també una responsabilitat.

Crec que és la millor feina del món: pots preguntar a qualsevol persona i pots arribar a gent poderosa, milionària, que exerceix lideratges polítics; gent que ha viscut coses espantoses; gent espectacular amb històries inimaginables... És una feina increïble. Per això crec que has d'esforçar-t'hi tant com puguis. Hi havia periodistes a Jerusalem que no volien cobrir gaire l'ocupació perquè tenien por de perdre el visat. És clar, no estava tan malament viure allà, portar la canalla a una escola internacional i tenir una casa pagada. Jo no podré anar a la Xina mai més perquè vam fer una investigació sobre Xinjiang, on el govern té tancats un milió de persones amb la ciutadania xinesa i de credo musulmà. Són les persones anomenades *uighurs* i volen el seu propi país; per la seva fe, se les tracta com a potencials terroristes. Durant anys, han posat prop d'un milió de persones en camps de reeducació, en presons massives. Vam fer una gran investigació sobre aquest tema i ara no puc tornar al país. Si no hagués fet mai aquest reportatge perquè volia poder tornar a la Xina de viatge algun dia, ningú coneixeria la història. Per això dic que

contrast

És legítim que les organitzacions es financin a través d'

Les drogues evadeixen, però no alliberen

Noa Capmany | @LaCinetika
Membre de la Cinètika

La Cinètika és un centre social okupat i autogestionat situat al barri de Sant Andreu, Barcelona. En els seus tres anys de funcionament s'hi han realitzat diferents activitats lúdiques, culturals i esportives. Des del principi, s'ha definit com un espai autònom, feminista i anticapitalista i, a més a més, és un espai lliure de drogues i fums. Aquesta decisió es va prendre de manera consensuada per persones abstèmies i bevedores. És fruit tant de l'anàlisi del nostre entorn més directe com del paper que l'alcohol té a la societat en general.

Per una banda, creiem que apostar per un oci i una militància lliures d'alcohol o, com a mínim, sense la seva predominança habitual, consolida relacions de confiança i compromís. El seu consum és present a tot arreu, però no és una necessitat que hàgim de satisfer els moviments socials. És, ben al contrari, un agent que sovint enterboleix les nostres relacions i les nostres memòries, que genera inactivitat i *tantsemenfotisme* als nostres entorns. A més a més, entenem que tant les drogues com l'alcohol aguditzen el problema que ja tenim amb les agressions patriarcals, a més d'enaltir altres tipus de violència que, evidentment, volem evitar. Des de la Cinètika apostem per una societat conscient i alerta. Tot i que no condemnem la celebració i l'embriagament, hem decidit prioritzar la creació de vincles forts i un model de diversió on la beguda no sigui protagonista.

Per altra banda, deteriorar la nostra salut no pot ser part del nostre projecte polític. Lluitar contra el poder i viure al límit pot posar-nos en perill, però és un risc que es pren conscientment. Sabem que no tot el consum d'alcohol esdevé alcoholisme, però veiem cada dia familiars, gent amiga i desconeguda que està consumida per aquest hàbit. Volem que els nostres espais siguin, almenys, un petit oasi. I que siguin llavor de la societat que estem creant i que té cura de les persones que la componen.

Si bé no aconseguim escapar completament del mercat i de la necessitat econòmica, sí que podem limitar la nostra aportació a aquesta maquinària monstruosa. El consum d'alcohol no solament ali-

menta una indústria despietada: també enforteix l'Estat al qual ens enfrontem mitjançant uns impostos especialment alts. Caiem al parany de vendre'l com a font d'ingressos fàcils però, amb aquesta mateixa facilitat, contribuïm al finançament de l'aparell repressor estatal: presons, cossos policials... No és estrany comprovar que el nostre entorn proper, quan es fa una festa, no té problemes per gastar els seus diners en alcohol. Els beneficis extrets en altres activitats, com els sopars, no són equiparables. És per això que et volem llançar una pregunta: quines són les teves prioritats?

A la Cinètika aspirem a trencar amb aquest sistema de valors i treballar alternatives. Algunes d'elles són el sopador (BoCaos) de cada divendres, les projeccions de pel·lícules setmanals amb taquilla inversa voluntària, les activitats generades des de la Cinètika o per col·lectius afins, els pots repartits per l'espai perquè la gent pugui col·laborar-hi econòmicament... ●

/ CRISTINA CORTÉS

tzacions anticapitalistes e la venda d'alcohol?

Treballem per superar les contradiccions

Núria Martí | @Arran_jovent
Portaveu nacional d'Arran

La resposta més immediata a aquesta pregunta és sempre un no rotund, perquè totes ja sabem l'impacte nociu que poden tenir l'alcohol i altres drogues entre el jovent i el conjunt de la classe treballadora: alienació, addicció, justificació d'agressions sexuals, canalització en negatiu de les frustracions que ens genera el sistema, etcètera. No obstant això, ens hem de fer altres preguntes, i la principal és: per què ens financem mitjançant un oci que incorpora l'alcohol en el seu programa?

Arran, com tantes altres, és una organització que s'autogestiona, que no rep diners de cap altra entitat ni organització i que, alhora, incorre en moltes despeses. El material, el manteniment dels casals, la propaganda, les eines de formació... i els costos de la repressió. Només en els darrers tres anys, Arran ha acumulat 67 encausades. Cada causa judicial comporta pagar advocades, transports, multes i altres conceptes que se'n poden derivar. Al procés contra Controlades [vuit militants d'Arran absolts d'un delictes de desordres públics], es pretén que paguem 24.000 euros en concepte de multa.

Com fem front a totes aquestes càrregues, en un moment en què els moviments populars no comptem amb estructures econòmiques pròpies? És evident que ens veiem empeses a incórrer en una contradicció que no és petita: la venda d'alcohol. I no solament vendre alcohol en si, sinó

fer-ho en el marc d'un oci de consum del qual no som realment partidàries. Ho fem al Rebrot, a les festes majors, als vermouths, a les kafetes... Tot remet a aquesta manca d'estructures econòmiques pròpies. Entre altres exemples, moltes de les samarretes *del rotllo* les cusen xiquetes explotades al Pakistan i molts dels cartells reivindicatius que omplen avingudes estan fets en impremtes que també extrauen plusvàlua a les seues treballadores.

Per això, l'horitzó d'Arran i de qualsevol organització revolucionària no és ni ha de ser que s'assumeixin contradiccions, sinó que es treballi incansablement per *superar-les*. Ens fan falta més casals autogestionats, més tallers serigràfics, més oferta cultural al servei dels moviments revolucionaris, més escoles populars, més camions, més blocs okupats. Ens cal més poder obrer, en definitiva. I més estructures que només seran possibles fruit d'un enfortiment del nostre projecte polític. Totes aquestes estructures les haurem de crear des d'una coherència radical amb nosaltres mateixes i els nostres principis. Si fem una impremta, no volem que hi haja amos. Si fem una escola popular, no volem que siga per donar feina *als nostres* sinó per educar, des d'un prisma alliberador, als xiquets i joves de famílies treballadores. El benefici econòmic no ha de ser mai un objectiu en si mateix, sinó una conseqüència d'estar fent bé la nostra feina i un mitjà per poder continuar fent-la. Celebrem l'existència d'aquestes petites (i alhora imprescindibles) victòries: la llibreria La Repartidora, de Benimaclet; el taller serigràfic La Vietnamita, de Vilanova; l'Escola Popular de Manresa; els sindicats d'habitatge; el centre autogestionat La Verduleria, de Castelló de la Plana; la cooperativa de serveis tècnics i iniciatives culturals Quesoni, de Cardedeu... I cada cop, més.

Superar les contradiccions derivades d'aquesta falta d'estructures requereix molta reflexió i requereix que cada cop siguem més, moltes més. En cap cas hem de sumar per reproduir aquesta cultura militant *de consum* que sembla imperar arreu: hem de ser capaces de dur endavant aquest projecte tan tossut i tan nostre, tan petit i tan de totes, que és la construcció del socialisme. ●

pàgina oberta

La 'moderació', una virtut revolucionària

Joan Gimeno Igual i Javier Tébar Hurtado

Historiadors

Ha passat més d'un mes des de la proclamació d'una sentència valorada com a injusta, no solament per l'independentisme sinó també per sectors no separatistes crítics amb l'actuació de l'Estat i els successius governs d'una banda i l'altra de l'Ebre. I sembla que minva el *dies irae* que ressonava per Catalunya, que s'ha produït un oportú *fade out* [pèrdua de la intensitat] producte de l'esgotament de la protesta, de la manca de perspectives de l'independentisme i de les expectatives generades no tant pels resultats de les eleccions legislatives proppassades sinó per la finestra oberta poques hores després dels comicis.

Van ser unes eleccions d'efecte paradoxal, val a dir. La desfeta de Ciutadans arran dels vasos comunicants que unien el partit taronja amb els carpetovetònics de Vox, en el fons, va certificar l'encert del gir (discursiu) de Rivera. Tot i que la hipòtesi de construir un centredreta liberal continuava sent vàlida, ha quedat irremeiablement sepultada per l'harakiri d'intentar copiar l'original. En termes generals, les dretes *abanderades*, pols aparentment antitètics però que comparteixen un marc nodrit del conflicte territorial, han millorat o mantingut els seus resultats. Tanmateix, el desllorigador d'uns comicis que mai s'haurien d'haver produït (com tampoc els anteriors) sembla haver vingut amb un preacord producte de l'esfondrament dels de Rivera i, sobretot, per un clima de desencoratjament estès entre l'electorat d'esquerres. D'aquí que, malgrat el preciós temps perdut, s'hagi estès un vel oportú: com si no hagués passat res.

A Espanya, la correlació entre blocs té evidents potencialitats levogires i el darrer CIS (previ a les seqüeles de la sentència) situava el repte independentista com a dotzè problema més punyent. Això genera inquietud en el relat *processista*, que ja no sap com caragolar-se més per tancar la nuesa aclaparadora de l'emperador. Alhora, l'independentisme recula (com reflecteix el Centre d'Estudis d'Opinió) després d'haver assolit el seu aparent sostre.

Transcendir la nostàlgia

Sembla que la nova conjuntura que s'albira a Espanya hauria de tenir, si

bé no una traducció mecànica, alguna sort de translació a Catalunya. Malgrat el seu transformisme, o gràcies a ell, la dreta *austericida* continua mantenint ressorts fonamentals del relat i, per tant, del poder. El nostre país necessita, definitivament, un canvi polític. L'independentisme del seny i no de la rauxa ha de deixar enrere la nostàlgia de la tardor de 2017. Ha de conrear una legítima melancolia que permeti transcendir els greuges acumulats i aprofitar les oportunitats: generar les condicions per a una resolució política d'un conflicte que tibia cada cop més les costures de la societat.

Per això mateix esperem que el PSOE demostrï que no és únicament el partit de l'antidreta. A una situació que no és similar a la de l'octubre de 2017, no es pot oferir una resposta anàloga, per molta pressió que es pateixi. Per una altra banda, cal ser conscients del que va suposar aquella tardor calenta. Aquells esdeveniments van constituir un punt de bifurcació en què es van alliberar les forces acumulades. D'aquí va sorgir una reconfiguració on l'independentisme ha resultat (temporalment, si es vol) derrotat. No hi ha correlació de debilitats, el resultat és inapel·lable. Tanmateix, l'edifici *processista* no sols no s'ha ensorrat, sinó que s'albiren les possibilitats de la seva superació per la via de la reafirmació dels seus axiomes i, per tant, aprofundint en la dinàmica conflictual.

Per això esperem que ERC exerceixi d'heroi de la retirada. Les re-

culades mai resulten operacions *sexys* o èpiques, però poden resultar necessàries, fins i tot de cara a un xoc ulterior. Els republicans han de superar els seus complexos envers la dreta catalana. L'heroïcitat pot resultar captivadora en el curt termini, però perseverar en l'equivocació porta, en el millor dels casos, a cronificar una situació adversa o al desastre. Si el partit de Junqueras vol ocupar la grapejada centralitat, haurà de superar el càlcul a curt termini, on els comptes sempre sortiran a retornar, i arriscar-se a rendibilitzar la superació del *processisme* a mitjà i llarg termini. Ha de responsabilitzar-se en el canvi de conjuntura a Espanya i entomar clarament la proposta de diàleg per resoldre el conflicte territorial.

D'acord, sí, són paraules, però sense paraules no hi ha acord, i sense acord no tindrà lloc el desempat. Per a l'acord es necessiten parts i contraparts, propostes i projectes, deixar la visió de curta volada: aquesta lliçó és de primer curs de Marcelino Camacho. Allò que s'exigeix és moderació i paciència com a virtuts revolucionàries, sense excloure, però, l'acció i la decisió perquè qualsevol canvi, ves a saber si una revolució, no agafi els implicats jugant a cartes. I com que sembla que avui estem en l'ona de la moda parisenc tardor-hivern, capgirem un lema del maig del 68 francès: no siguem realistes, demanem allò possible. ●

/ GERARD PLA

“

L'heroïcitat pot resultar captivadora en el curt termini, però perseverar en l'equivocació porta a cronificar una situació adversa o al desastre

Maternitats lliures i desobedients

Teixir sinergies entre l'activisme social i la reproducció de la vida en clau feminista es presenta com una oportunitat per repensar i transformar els processos de criança

Tere Albero | @tere_albero
Laia Mas | @LaiaMas

D'un temps ençà, algunes mares, activistes, escriptores i diferents col·lectius han posat damunt la taula la necessitat de transformar la maternitat i la criança des de diferents vessants. Posar al centre la vida, respectar els ritmes, deixar de qüestionar les decisions de les mares o impulsar una criança més cooperativa són algunes de les reivindicacions. Cada vegada creixen més les alternatives als manuals de pediatres (homes) que guien el procés,

a les multinacionals que fomenten la llet de pot i a la criança individualitzada que concep el sistema capitalista.

“Estem fallant estrepitosament com a societat”, expressa Maria Llopis en referència a la maternitat. “No estem escoltant la infància, sota la premissa que sabem què és millor per a ells. Aquest discurs, que s’ha extrapolat ancestralment a les dones, suposa una negació dels subjectes, tant les xiquetes i els xiquets com les mares”. Llopis és artista postporno, activista feminista i autora del llibre *Maternitats subversives*, del qual es

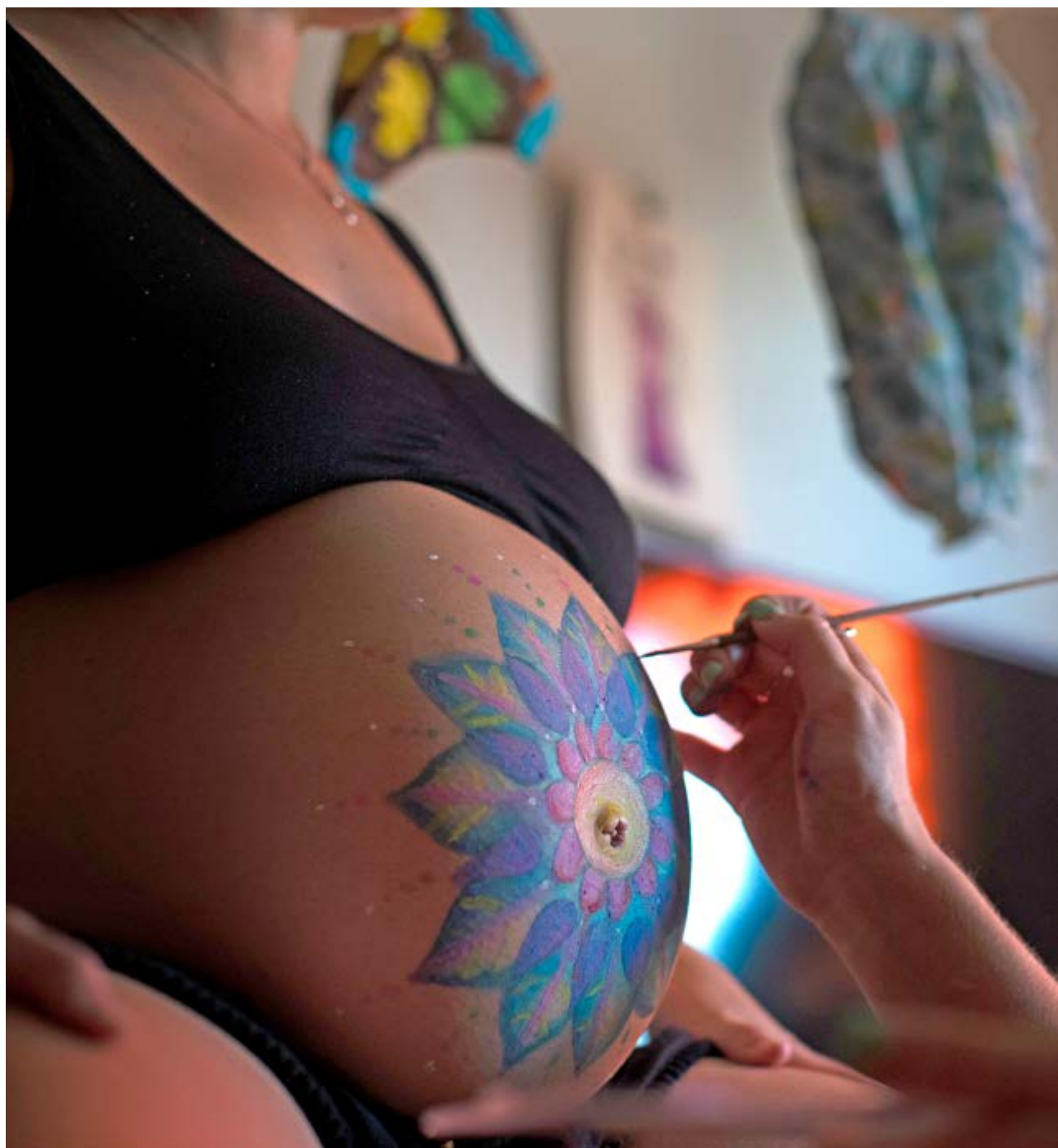
publicarà una segona part a principis del 2020. És una de les principals activistes per unes maternitats lliures que trenquen totalment amb el model de la societat adultocèntrica en què vivim, que no es fa càrrec de la infància. I és que les principals protagonistes de la maternitat i la criança han estat sovint les menys escoltades en aquest àmbit. A les mares, a més, sovint se les ha relegat a ser *només* mares. En aquest sentit, l'escriptora feminista Brigitte Vasallo parla de “desocupar” aquest concepte, al qual tradicionalment s’atri- »

» bueixen connotacions “abstractes, apolítiques, dessexualitzades i des-socilitzades”. Es tracta d’una mena de despersonalització que posa en primer lloc i sobre totes les coses el fet de ser mare.

“La maternitat és un estadi sexual més del cos”, planteja Llopis. “L’úter vibra quan es té un orgasme, no és casualitat que siga el mateix lloc on es gesta”. El seu raonament, precedit per la tasca d’altres autores com l’activista Casilda Rodríguez (Pariremos con placer), assenyala que l’oxitocina, o hormona del plaer, té el seu pic més alt en el part. Per aquest motiu, arriben a tenir lloc infantaments sense dolor. I, tot així, atesa tota la literatura negativa sobre aquesta matèria, com poden donar-se les dones l’oportunitat de tindre un part orgàsmic?

Nous paradigmes per a la criança
Ja ho planteja el títol de l’últim llibre de l’escriptora Esther Vivas: *Mama desobedient*. Només desobeint allò establert es poden dinamitar els estereotips generats al voltant de la maternitat. Una maternitat que -com reivindiquen aquestes autores- ha de superar el gènere, respectar la diversitat en les relacions sexoafectives i generar nous models de família que s’allunyen de la clàssica relació entre mare, pare

Autores com Esther Vivas reivindiquen una maternitat que superi el gènere i respecti la diversitat en les relacions

i filla. Amb tot, es proposa un canvi de paradigma que és visible en pràctiques com l’anomenada criança en tribu, que Anna Gabriel va fer saltar als mitjans de comunicació majoritaris però que moltes famílies subversives practiquen des de fa dècades.

“La maternitat per a mi és la responsabilitat que tenim les adultes de cuidar de la infància i el dret dels infants a ser cuidats per persones responsables”, apunta Maria Llopis, qui parla de *maternar* com l’acció de cuidar i atendre les necessitats de la infància. La paternitat seria eixa figura que garanteix que l’acte de *maternar* es pugui desenvolupar amb totes les garanties. L’autora remarca clarament que aquests conceptes no

atendrien al gènere, sinó a les responsabilitats que s’assumeixen.

La criança també abasta la responsabilitat col·lectiva de la societat, que s’hauria d’encarregar de no interferir en la maternitat, de respectar els temps i els vincles de la mare i les nounades. S’hauria de lliurar les dones amb fills de “la violència que suposen les opinions no sol·licitades i els continus qüestionaments per allò que fa o no fa”, segons Llopis. D’altra banda, la societat té la responsabilitat de teixir xarxes al voltant de les noves criatures, en un moment en què la vida capitalista i urbanita ha fagocitat la tribu familiar existent als pobles i ha fet nàixer nous problemes en la cri-

La societat té la responsabilitat de teixir xarxes al voltant de les criatures, en un moment en què trontolla la tribu familiar

ança, fruit de l’individualisme imperant. L’escriptora Carolina del Olmo es fa una pregunta a través del títol del seu llibre: *¿Dónde está mi tribu?*

L’alletament torna a estar de moda?

L’alletament és un dels àmbits de la maternitat que més debat i literatura ha generat en els últims anys. Des de la dècada dels cinquanta, la indústria farmacèutica ha venut a través de costoses campanyes publicitàries els beneficis de la llet de fórmula. Les dones eixirien beneficiades amb més temps i llibertat, ja que “es podia delegar l’alimentació del bebé”, com explica Pilar Abad Wang-Tiang, del col·lectiu valencià Amamanta, una associació

Moltes dones proclamen la necessitat de canviar els processos associats a la reproducció / GERMÁN CABALLERO

de suport a la lactància. A diferència dels laboratoris, Abad Wang-Tiang reivindica que “la llet materna és l’aliment més natural que hi ha, per ser únic i dissenyat per als humans”.

Per la seua banda, Vivas parla d’alletar com un acte de “sobirania alimentària”. Així ho entenen també moltes activistes d’entitats que afavoreixen i promouen la lactància amb les noutades i que han aconseguit que aquesta torne a estar recomanada per un sector sanitari que anteriorment va apostar per la llet de fórmula. Com destaca Abad Wang-Tiang, “nosaltres entenem el fet d’alletar de manera que produeix plaer i satisfacció a les mares, i no com una vulneració de drets”. Des d’Amamanta no solament parlen en termes nutricionals: reivindiquen el vincle emocional entre mare i filla que aquesta pràctica ajuda a reforçar.

A Castelló, l’entitat Mamare fomenta la lactància a partir de grups de resolució de dubtes, on les mares poden acudir per informar-se, proposar temes que les preocupen i debatre’ls. Lupe Palau, qui n’és membre, assegura que “hi ha un qüestionament quan el nadó mama més d’un cert temps, quan no ho fa per saciar la fam sinó per tranquil·litzar-se o consolar-se o quan ho fa fora de casa”. Malgrat això, Palau afirma que a poc a poc creix el nombre de mares que donen pit i també les que ho fan durant més temps. “Des d’institucions de la salut es parla d’un mínim de dos anys en els quals la llet materna és la principal aportació nutricional. Per tant, s’ha de continuar treballant en aquest camí”, explica.

Potser la lactància materna torna a estar de moda, però això ha provocat noves discriminacions. De la mateixa manera que moltes dones se

senten jutjades per donar el pit, ara moltes altres se senten qüestionades per no donar-lo. En definitiva, les mares són jutjades facen el que facen.

Construint espais amables per a lactar

Un exemple dels avanços que s’estan fent per donar suport a les mares en període de lactància el trobem a la ciutat de València. La Plataforma per Russafa i l’associació Amamanta hi han desenvolupat una xarxa d’espais amics dins d’un projecte més gran anomenat Ciutat Cuidadora. La proposta consisteix a generar tota una xarxa de comerços, parcs, etcètera, on les dones es puguen trobar còmodes a l’hora de donar el pit. La idea, com

explica Pilar Abad Wang-Tiang, és “normalitzar el fet d’alletar i que es pugui fer tant en espais públics com privats, però si un dia plou o fa molt de fred i al nadó li agafa fam, saps que tens llocs on poder fer-ho i sentir-te còmoda”. Alhora, també es tracta de reactivar l’entramat veïnal de

barris que, com Russafa, estan molt turistificats i gentrificats: “Han perdut la identitat de barri, i gràcies a les mares i les filles que es troben i juguen es generen vincles d’amistat”.

Segons les seues responsables, doncs, a partir de la lactància es pot transformar també la criança i, en definitiva, la societat. Al cap i a la fi, les mares sempre han tingut un paper transcendental en la construcció de la societat com a educadores de les ciutadanes del futur. Sovint, tornar als preceptes més bàsics com criar en comunitat o donar el pit esdevé transformador en una societat moderna on sovint no queda espai per a la reproducció de la vida. ●

Si moltes dones s’han sentit jutjades per donar el pit, actualment moltes altres també se senten qüestionades per no donar-lo

Molí de Gósol
Refugi de muntanya

www.molidegosol.com

La **Directa** utilitza els serveis de **foli verd** gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

NOU LLIBRE!

ABORÍGENS,
veus de la resistència pel territori

Recull d'articles periodístics que aprofundeixen en els conflictes mediambientals del País Valencià

CALIU ARQUITECTURA

Directa

MENÚ DEL DIA

al KOP DE MÀ

cuina casolana
opció vegetariana
preus populars

C/Riego 4
SANTS

Kosovo acull les retornades del Califat

L'estat més jove d'Europa inicia un programa innovador de rehabilitació psicològica i reintegració social amb les esposes i criatures kosovars dels combatents d'Estat Islàmic

Sara Manisera | @SaraManisera
Pristina, Kosovo

En Visar mai va imaginar-se que els tornaria a veure. I, no obstant això, cinc anys després, els seus nets juguen al pati de la seva humil casa en un poble remot, envoltat de verds pujols i camps de blat de moro, vint quilòmetres al nord de Pristina. “El més jove tenia sis mesos quan se’n va anar a Síria i l’últim encara no havia nascut”, diu encenent una cigarreta darrere l’altra. En Visar és un home vell, serà en un primer cop d’ull, però els seus ulls blaus magnètics parlen d’una vida de sacrifici, mortificació i espera. “Si ho hagués sabut, hauria fet tot el possible per aturar-los. La meua filla va marxar amenaçada pel seu espòs. Van cometre un error, però era millor deixar-los a Síria o intentar corregir el seu camí? Si la meua filla s’ha equivocat, ho pagarà, però els infants són innocents”, explica.

Els nets i la filla d’en Visar són els fills i la muller d’Arbenin Demolli, un dels 316 combatents estrangers que van abandonar Kosovo el 2014 per unir-se a Estat Islàmic a Síria. Demolli va morir a Alep uns mesos després d’arribar-hi, però la dona i les criatures van romandre a Síria fins al 20 d’abril. Va ser aleshores quan el govern de Kosovo, en una operació sense precedents a Europa, va repatriar 110 persones, gairebé totes esposes o filles de soldats de l’autoproclamat califat, inclosos els nets i la filla de Visar, l’Edona. La dona, molt jove i de pell blanca, apareix a la porta del pati, embolcallada en un llarg xador color robí. “Estic molt feliç d’estar a casa amb els meus fills”, diu en àrab. “Tinc sort”, reconeix. No pot dir gaire més. Ni tan sols hauria de parlar amb periodistes, ja que està sota arrest domiciliari i s’enfrontarà a un judici penal. Però el seu somriure tímid revela l’alleujament que suposa estar a casa, a diferència de moltes altres persones.

Desenes de milers de vides en suspens

Alliberats els territoris conquerits per Estat Islàmic, milers de dones i infants (esposes i filles de milicians) han acabat vivint amuntegats en camps de detenció situats en zones desèrtiques del nord-est

de Síria. Com afirma Domenico Chirico, director de programes de l’ONG Un Ponte Per a Síria, “només al camp d’Al-Hawl hi ha al voltant de 75.000 persones, i 12.000 són dones i nens estrangers en un estat de semidetenció i violència. És una bomba de rellotgeria”. Des de la invasió turca del nord-est de Síria, a més, les condicions d’aquestes instal·lacions precàries han empitjorat encara més.

Fins i tot les Nacions Unides han instat la comunitat internacional a repatriar les ciutadanes, però la majoria de governs europeus -inclosos el francès, l’alemany, el belga i el britànic- s’han negat a fer-se càrrec de les dones i les criatures, deixant-les atrapades en un territori inestable. L’estat més jove d’Europa, en canvi, sí que ho fa fet i ha llançat Mualime: un projecte de rehabilitació únic que involucra psiquiatres, psicoterapeutes familiars, imams i predicadores.

A la cerca de la reintegració

A Lipljan, una ciutat a vint quilòmetres al sud de la capital del país balcànic, ens trobem amb Sanie

Milers d’esposes i filles de milicians viuen amuntegats en camps de detenció situats en zones desèrtiques del país d’Al-Assad

La majoria de governs, inclosos l’alemany, el francès o el britànic, s’han negat a fer-se càrrec de les seves ciutadanes

Sanie Gashi Mehmeti (en primer pla, a l'esquerra) treballa per refer els vincles entre les dones repatriades i la resta de la comunitat / ARIANNA PAGANI

Gashi Mehmeti, una de les responsables del programa de rehabilitació. “Soc una mena de pont entre les dones i la societat. Les visito a casa i les ajudo a recuperar una vida normal, ensenyant-los quin és el veritable valor de l’islam”, explica aquesta predicadora musulmana, amb més de deu anys d’experiència en presons femenines. Gashi Mehmeti és una dona cordial i gentil. Està involucrada en nombrosos projectes d’escolarització i prevenció de la violència amb la comunitat local de Lipljan. Asseguda a la seva oficina, just abans de començar un curs, ens detalla diversos factors que van contribuir al procés de radicalització a Kosovo: “La pobresa, la desocupació, la falta d’educació i el paper de les xarxes socials van influir-hi. També ho van fer l’arribada de diners i de tones de llibres, després de la guerra a Kosovo, enviats per associacions vinculades a Qatar i l’Aràbia Saudita”.

Tot i que la població de Kosovo és musulmana en un 90%, la majoria és profundament laica. Per aquest motiu, les famílies d’aquells qui se’n van anar a Síria i les ciutadanes retornades, especialment les dones, tendeixen a patir l’estigmatització de la societat kosovar. El projecte de rehabilitació inclou trobades periòdiques amb el veïnat i les habitants dels pobles d’on provenen les dones.

“Les meves col·legues i jo treballem amb la població, perquè la comunitat pugui acceptar i reintegrar aquestes dones i els seus fills. No és un procés fàcil. Si han comès un delicte, han de ser castigades. Si l’han comès, han de ser ajudades i reintegrades. Però si les deixem en aquests territoris [a Síria] o les abandonem, poden tornar-se encara més perilloses. A la vida podem cometre un error, però hem d’ensenyar-los la direcció correcta i evitar que els nens creixin amb idees equivocades sobre l’islam”, afirma Gashi Mehmeti.

Un llarg procés de rehabilitació

La carretera que uneix Lipljan amb Pristina creua pujols frondosos de geometries variables. De fons, s’hi poden veure estrets minarets i cases baixes, en harmonia amb el paisatge. L’entrada a la capital de Kosovo, en canvi, està marcada per enormes

Tot i que la població de Kosovo és de fe musulmana en un 90%, la majoria té conviccions profundament laiques

Les ciutadanes retornades del front siríà, especialment les dones, tendeixen a patir una forta estigmatització social

edificis de formigó armat i llargs braços de metall que sobrevolen el cel de la ciutat. La crida del metzí està precedida pel so de les campanes de la catedral de la Santa Mare Teresa, l’església catòlica dedicada a la famosa monja d’origen albanès. Els carrers del centre estan plens de bars, pubs i joves que volen divertir-se.

No gaire lluny es troba el Centre Clínic Universitari de Kosovo. En aquest espai es va estudiar i desenvolupar la teràpia psiquiàtrica que forma part del procés de rehabilitació per a dones i infants repatriades de Síria. L’equip de psiquiatres, psicòlogues i psicoterapeutes familiars està coordinat per una dona, Valbona Tafilaj: “Es tracta d’un camí llarg que depèn de les experiències individuals, però els símptomes més visibles

durant les primeres sessions de psicoteràpia són el trastorn d’estrès posttraumàtic, els *flashbacks* i la depressió”, explica la psiquiatra, especialitzada en treballar contra dinàmiques de radicalització. Aquest vessant psiquiàtric del programa inclou visites a domicili, sessions individuals i familiars, activitats a l’aire lliure i un procés de reintegració mitjançant l’escola i cursos de capacitació. “Primer afrontem el trauma, després mirem de treballar sobre la ideologia. Moltes d’elles no van triar anar a Síria, sinó que van ser forçades pels seus marits. Altres s’han radicalitzat. Totes, no obstant, han viscut quatre o cinc anys sota Estat Islàmic i la seva ideologia. Inclosos els infants”, diu la doctora.

Tot i que no hi ha un recompte oficial, l’Institut d’Estudis Polítics Internacionals (ISPI) considera que unes 40.000 persones de més de 80 països, incloses dones i criatures, han marxat a Síria i l’Iraq. Amb l’excepció de Rússia, el Kazakhstan i alguns casos excepcionals de repatriació d’infants orfes per part de Suècia i l’Estat francès, cap altre estat ha volgut fer-se responsable dels familiars dels combatents d’Estat Islàmic.

El programa de repatriació i rehabilitació, dissenyat i desenvolupat durant més de dos anys per Kosovo, és extremadament complicat i no té resultats garantits, però, com explica Mensur Hoti, director del Departament de Seguretat Nacional de Kosovo, “és la millor solució i està gestionada per l’estat. Quina alternativa teníem? Deixar-los a Síria amb el risc que es puguin radicalitzar encara més, s’uneixin a altres guerres i després tornin a Kosovo fora del nostre control? La nostra constitució exigeix que cuidem els nostres ciutadans allà on siguin. Potser cometrem errors en aquest projecte, però l’estem duent a terme pels infants. No són culpables d’haver nascut a Síria o d’haver estat portats allà pels seus pares. Si els deixem allí, d’aquí a deu anys tindrem un altre Estat Islàmic o una cosa similar. I serà culpa nostra”.

* Les ubicacions i els noms de les persones repatriades i les seves familiars han estat canviades per protegir-ne la seva identitat. ●

Algèria es precipita cap a unes eleccions clau

Totes les candidatures que es presenten als comicis tenen relació amb l'oficialisme que liderà l'antic president Abdelaziz Bouteflika, mentre els moviments de protesta ciutadana criden al boicot

Marc Español | @mespanolescofet

El diumenge 17 de novembre, els espais habilitats arreu d'Algèria per acollir cartells electorals es van convertir en testimonis inconscients de la singular situació que travessa el país. Molts d'ells romanien buits. En d'altres, els pòsters apareixien esquarterats, els omplien imatges de presos polítics o fins i tot hi penjaven bosses d'escombraries. Podia resultar difícil endevinar si el país es preparava per a uns comicis o si se n'acomiajava. La resposta correcta era la primera. El 12 de desembre està previst que Algèria celebri unes eleccions presidencials convocades pel règim malgrat el rebuig frontal del moviment popular, actiu des del mes de febrer. Més de nou mesos després de l'inici de les mobilitzacions, els polèmics comicis s'han convertit en el gran pols amb l'elit de l'Estat per determinar tant l'esdevenir de les protestes com el rumb del país.

A causa de la pressió exercida des dels carrers, els únics cinc candidats a les eleccions s'han vist obligats a plantejar una campanya de perfil baix, que passi gairebé desapercebuda. En la primera jornada, quatre d'ells van optar per petits mítings en ciutats del sud del país, tradicionalment més calma. Tot i així, no van poder evitar mobilitzacions en contra. Malgrat l'evident situació d'excepcionalitat, la cúpula de l'exèrcit (el principal actor polític del país) va anticipar en un comunicat el dia abans d'arrancar la campanya que garantiria unes votacions en "total llibertat i transparència". L'Autoritat Electoral, al seu torn, va considerar el primer dia de campanya que s'estava desenvolupant en "molt bones condicions". Mentrestant, als carrers, més d'una quinzena de ciutats tornaven a viure protestes importants que reclamaven més llibertat i la fi de l'estat militar. "El principal tret d'aquesta campanya és que els candidats han pronunciat discursos opacs i vagues en espais tancats sota una forta vigilància de les forces de seguretat", explica Rachid Tlemcani, professor de Política Internacional a la Universitat d'Alger. "A tot arreu

Les mobilitzacions al país africà han aconseguit la suspensió de dues convocatòries anteriors

En aquesta ocasió, l'elit política i militar ha optat per dur el procés fins al final i ha intentat dotar-lo d'una aparença de legitimitat

on els candidats han viatjat, han estat localitzats i boicotejats pel moviment *hirak*", afegeix.

Tercer intent de celebrar els comicis

Des de l'inici de les protestes, el moviment popular ha aconseguit forçar la caiguda d'un president que portava prop de dues dècades en el càrrec, Abdelaziz Bouteflika, i també l'anul·lació de dues convocatòries electorals que considerava mancades de garanties democràtiques en tant que pilotades pel règim.

Després de la caiguda de l'anterior *rais*, es va desencadenar una lluita intestina dins del règim. Nombrosos aliats de Bouteflika van ser detinguts i empresonats. També han estat arrestades figures crítiques amb l'exèrcit. En ambdós casos, les maniobres -que a partir del juliol van acompanyar-se de la detenció de manifestants amb banderes amazi-

gues- s'han interpretat com a intents de saciar els ànims d'algunes persones descontentes mitjançant l'escenificació de la caiguda de figures impopulars. Alhora, s'intentava dividir i afeblir el moviment.

L'exèrcit, liderat per Ahmed Gaïd Salah, va emergir com l'actor més poderós d'Algèria, però el fracàs de les eleccions del juliol i la cautela castrense a l'hora d'afrontar les protestes va situar el país en els llimbs constitucionals i va conduir a una sensació d'impàs. Segons algunes comentaristes, l'objectiu era cansar el moviment popular o guanyar temps per definir un nou full de ruta amb què tornar a una normalitat aparent. Davant la persistència de les mobilitzacions, que porten actives més de quaranta setmanes, el règim va tornar a optar per convocar eleccions. Aquest cop, això sí, amb tota la carn a la graella.

Eleccions fantasma

Formalment, les eleccions del 12 de desembre les va convocar el president interí, Abdelkader Bensalah, a mitjans de setembre. Bensalah va instar la població a "mobilitzar-se per fer de la cita el punt de partida del procés de renovació de la nació", i va anticipar que el futur president "tindrà la legitimitat de dirigir els destins del país i complir les aspiracions del poble". Dues setmanes abans, però, havia estat Gaïd Salah qui l'havia emplaçat públicament a convocar-les. En un intent de dotar els comicis de legitimitat democràtica, el govern va establir una nova Autoritat Electoral encarregada de controlar i garantir la transparència de la votació. Si anteriorment l'havia controlat el Ministeri de l'Interior, la situació actual no és gaire millor: qui fou nomenat president de l'organisme, Mohamed Charfi, havia estat en dues ocasions ministre de Justícia de Bouteflika. Cap opositor declarat forma part de la nova comissió.

El procés de recollida de firmes per presentar candidatures electorals ja va generar dubtes, perquè cap dels qui hi van optar va exhibir la seva campanya a través dels mitjans de comunicació o les xarxes socials. Finalment, només cinc

Els cinc candidats de les properes eleccions del 12 de desembre

van complir amb els requisits, entre els quals figuren dos ex-primers ministres, dos exministres i un antic alt càrrec de l'oficialista Front d'Alliberament Nacional (FLN, per les sigles en francès). L'oposició torna a brillar per la seva absència. Tant l'FLN com l'exèrcit han anunciat que no donaran suport a cap candidat i que no interferiran en la campanya. A ulls del moviment popular, no caldria que ho fessin, perquè el que és important és simplement la celebració d'uns comicis que “aspiren a restablir la norma constitucional i l'ordre tan aviat com sigui possible,” considera Tlemcani. “A través d'aquest esdeveniment, l'alt comandament militar busca mantenir el *bouteflikisme* sense Bouteflika,” observa.

Els intents del règim per fer passar els comicis per una cita democràtica no han estat ben rebuts pel moviment popular. Des de l'anunci de la convocatòria, el *hirak* ha emès crides en contra de la votació. L'inici del boicot va arrancar simbòlicament l'1 de novembre, dia en què, coincidint amb l'aniversari de la guerra d'independència del país, les protestes van revifar i van arribar a nivells de mobilització massius similars als assolits les primeres setmanes. Amb les eleccions a tocar, però, les dues manifestacions setmanals que s'havien celebrat ininterrom-

pidament fins ara han donat pas a una mobilització diària. “Des del 22 de febrer [dia de la primera gran manifestació contra el govern], les algerianes estan mostrant un gran d'interès en els afers públics, i les protestes són una continuació d'aquesta tendència”, considera Raouf Farrah, membre fundador del Col·lectiu de Joves Compromesos d'Algèria. “Les ciutadanes estan dient a aquest règim il·legítim que els afers públics són els seus afers, que no pot tirar endavant lleis que serveixin els seus interessos en lloc de l'interès general”, afegeix.

Augmenta la repressió

Durant el segon dia de la campanya electoral, un tribunal d'Alger va sentenciar una vintena de manifestants a sis mesos de presó per “soscavar la unitat nacional”. Tots ells havien estat arrestats per exhibir la bandera amaziga. L'episodi simbolitzava la doble estratègia del règim: avançar cap a les eleccions mentre intensifica els nivells de repressió. En aquest sentit, més de 200 persones, entre les quals hi ha líders socials i polítiques i activistes del *hirak*, havien estat detingudes fins a mitjans de novembre, segons el Comitè Nacional per l'Alliberament dels Detinguts. Alhora, les llibertats de moviment i premsa també s'han vist restringides.

La presència de les forces de seguretat als carrers ha augmentat, i almenys en una ocasió la policia va recórrer a la gens habitual estratègia d'emprar pilotes de goma i gas lacrimogen per dispersar protestes pacífiques.

“Mentre el govern encara al·lega acompanyar el *hirak* en el compliment de les seves legítimes demandes, estem documentant un increment sense precedents de la vulneració de llibertats democràtiques i un important augment de la repressió,” apunta Amina Haddad, membre de la Xarxa per Combatre la Repressió i per la Defensa dels Detinguts de Consciència i les Llibertats Democràtiques. Però si el règim volia afeblir el moviment popular amb aquesta combinació de tàctiques, de moment no ho està aconseguint. El *hirak* ha augmentat l'activitat i ha anat ampliant les exigències -com l'alliberament de totes les preses de consciència- a mesura que s'han produït nous escenaris. Algunes de les persones detingudes, a més, s'han convertit en referents morals. “L'onada d'arrestos i altres formes de repressió no han debilitat la determinació de les algerianes, que estan més decidides que mai a lluitar contra aquest sistema despòtic que manté ostatge el país,” considera Haddad. ●

Assegurem compromís

www.arc.coop

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.laciutatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

CERVELLA DEL

MONTSENY

ARTESANA

bodega

La Riera

OBRIM CADA DIA
AV. VALLCARCA 81
VINS, VERMUT, TAPES I CERVESES ARTESANES
-ENTITAT CULTURAL SENSE ANIM DE LUCRE-

L'OCTUBRE QUE HA DESPERTAT L'AMÈRICA DEL SUD

La derrota electoral de la dreta argentina i les mobilitzacions esdevingudes a Xile o Bolívia són mostres diverses d'una batalla per l'hegemonia política de la regió

L'anàlisi de Meritxell Freixas | @MeritxellFr
Santiago de Xile

L'octubre de 2019 serà un mes recordat a Sud-amèrica. L'Argentina, el Brasil, Xile i Bolívia han sacsejat l'escenari regional fins al punt que l'Amèrica del Sud avui s'ha convertit en un polvorí imprevisible i imprevisible. Les protestes i manifestacions s'han anat escampant de país en país, com un efecte dòmino que avança pel continent. A cada lloc ho ha fet amb les seves demandes i particularitats, però amb un rerefons compartit que les aglutina totes: l'esgotament d'un model de democràcia que sembla caduc i que no ha donat respostes als sectors tradicionalment més invisibilitzats per les elits (pobles indígenes, dones, joves, etcètera). És un esclat de les de baix contra les de dalt que deixa en segon pla l'eix tradicional esquerra-dreta.

La seqüència va començar a l'Equador, quan la gent es va aixecar contra l'eliminació de les ajudes econòmiques als combustibles. Després s'hi va sumar Xile, que fa més d'un mes que manté unes mobilitzacions on han mort 23 persones. Mentrestant, a l'altra banda dels Andes, Alberto Fernández guanyava les eleccions a l'Argentina i s'esquerdava, així, el bloc que la dreta llatinoamericana havia començat a articular per exercir el control de la regió. A Bolívia, la resposta de la ciutadania a les urnes ha desembocat en un cop d'estat disfressat de renúncia que ha estat promogut pels sectors ultracatòlics. Evo Morales ha acabat refugiat a Mèxic i sense possibilitat de concórrer als propers comicis, l'anunci dels quals no han apagat unes protestes amb més de 30 víctimes mortals. També ha tornat a entrar en joc l'expressident Luiz Inácio Lula da Silva, alli-

El que havia de ser un cicle d'hegemonia neoliberal, inaugurat amb la victòria presidencial de Macri el 2015, ha donat pas a un futur incert

berat per un veredict del Tribunal Suprem del Brasil. Més recentment, Colòmbia s'ha afegit a la convulsió: una convocatòria de vaga general contra el govern d'Ivan Duque s'ha convertit en una manifestació que ja fa dies que dura. I caldrà veure com es tanca l'elecció a l'Uruguai.

El cicle polític conservador que va obrir-se el 2015 amb la victòria de Mauricio Macri a l'Argentina i que va consolidar-se amb l'arribada de l'ultradretà Jair Bolsonaro a la presidència del Brasil comença esquinar-se, pràcticament sense haver avançat en el seu recorregut. Quan encara falten dues setmanes perquè Fernández aterri a la Casa Rosada, l'argentí ja ha deixat clar que buscarà aliances amb el Mèxic de Manuel Andrés López Obrador. Aquest nou eix progressista exerciria de contrapès al tàndem format per Bolsonaro i Trump.

"Hi ha un alineament polític de la segona i la tercera economia de la regió que, sens dubte, enforteix el bloc progressista", explica Yair Cibel, periodista i investigador del Centre Estratègic Llatinoamericà de Geopolítica. "Es va voler instal·lar la idea del retorn a una normalitat neoliberal i conservadora de l'Amèrica

del Sud, però això no ha passat ni amb el projecte de Macri a l'Argentina, que venia per quedar-se 8 o 12 anys, ni sembla que tampoc passarà a Xile amb Sebastián Piñera", afegeix. Per a ell, la crisi dels països transandins té a veure amb la "deslegitimització d'un model que es va vendre com a perfecte, com si fos la panacea".

Hi ha veus expertes, però, que critiquen la gestió del poder que ha fet el centreesquerra llatinoamericà, i plantegen la idea d'un canvi d'escenari vinculat a la disputa de les classes populars contra les cupulars. "Hi ha hagut un progressisme molt institucional que no ha aconseguit generar canvis profunds. La matriu energètica i l'extractivisme s'han intensificat en països com l'Equador o Bolívia", diu l'antropòloga de l'Acadèmia d'Humanisme Cristià Francisca Fernández. Segons ella, a Bolívia s'ha produït un "cop d'estat racista, colonial, d'ultradreta i ultracristià, però abans d'això ja hi havia ciutats com Potosí i Oruro que s'havien mobilitzat tant en contra dels aleshores opositors com d'Evo Morales i les seves polítiques".

Cibel considera que la pugna pel model econòmic està estretament relacionada amb la "batalla per l'hegemonia cultural" del continent. "A Bolívia, els colpistes van retirar les *wiphales* [banderes que remetien als pobles indígenes] de les institucions públiques i reivindiquen la noció de república en lloc de la d'estat plurinacional, com també succeeix a Xile", exemplifica. Encara és d'hora per pronosticar quin serà l'abast d'aquesta primavera llatinoamericana. Més enllà de la incertesa, però, està clar que l'esclat popular de la regió ha situat en el punt de mira aquells qui ostenten el poder i les seves formes opaques i excloents de fer política. ●

L'anterior local de la llibreria Kepos-Canuda, traslladada per un fort increment dels lloguers / JORDI BORRÀS

Els llibres no fan anys

Les llibreries de vell afronten les oportunitats i la competència que ofereix internet, mentre pateixen l'augment del preu dels locals

Luis Jiménez | @luisjimenezbcn

Ales llibreries de vell es poden trobar exemplars de segona mà, independentment de l'any d'edició, juntament amb d'altres provinents d'editorials o distribuïdores intermediàries que es desfan d'estocs que descataloguen. La situació ha anat canviant en els últims anys a conseqüència de la crisi, de les pujades dels lloguers i del nou paper que hi juguen internet i les plataformes de venda. Llibreters i llibreteres s'han adaptat per continuar donant noves vides als llibres, ja que, per molts anys que passin, "als llibres hi ha literatura, història, filosofia, però també hi ha matemàtica, dibuix, arquitectura o esport", com explica Marçal Font, de la Llibreria Fènix de Badalona. Sempre hi haurà un motiu per visitar una d'aquestes llibreries, sigui un local, una fira, un mercat o contactant-hi per internet.

Al sector es detecta una gran estima pels llibres com a objectes d'oci, transmissors de coneixement o testimonis d'altres èpoques. Per aquest motiu, han sorgit iniciatives com l'editorial Dirección Única, que reedita obres que ja només venien les llibreries de vell perquè fa molts anys que es van descatalogar i cap altra editorial s'hi havia tornat a interessar. Tot i això,

les llibreries han hagut de fer front a la greu problemàtica de l'especulació immobiliària i a l'increment dels lloguers -que també afecta molts altres àmbits del petit comerç-, i han evidenciat que l'administració no ha actuat amb prou determinació. Posen sobre la taula la necessària revisió de l'impacte negatiu que suposen les plataformes de venda per internet, i demanen que es regulin més.

Cultura a prop de la gent

Les fires i els mercats que se celebren a les diferents poblacions acostumen a ser, juntament amb les llibreries obertes al públic, el lloc on la majoria de gent entra en contacte amb aquests volums quan, passejant, esguarda les taules exposidores o els aparadors. Del 20 de setembre al 6 d'octubre es va celebrar, al passeig de Gràcia de Barcelona, la 68a Fira del Llibre d'Ocasíó, Antic i Modern, organitzada pel Gremi de Llibreters de Vell de Catalunya. Durant més de dues setmanes, els estands van ser visitats per multitud de persones amb interessos molt diversos. Font, que també forma part de »

» la junta del Gremi, les descriu: “Poden distingir-se quatre tipus de comprador: el col·leccionista, l'erudit, l'utilitari i el circumstancial”. Afegeix que tots o alguns d'aquests esperits diversos poden confluïr en una sola persona.

Fuensanta García, presidenta de l'Associació Professional del Mercat del Llibre Dominical de Sant Antoni, comenta que “ens preocupa el canvi d'hàbits, i ens adonem que hi ha milers d'ofertes culturals que abans no hi havia” i que “és aquí on ens hem de sumar i afegir a noves experiències i ser promotors culturals”. Explica que el mercat dominical “té més de vuitanta anys” i “podem trobar diferents negocis familiars de segona i, fins i tot, tercera generació”.

Altres fires catalanes rellevants se celebren a les Cotxeres de Sants i al Casinet d'Hostafrancs de Barcelona i a les poblacions de Folgueroles (Osona), Figueres (Alt Empordà) i Berga (el Berguedà). De mercats, destaca el que té lloc a les Glòries de Barcelona.

L'auge de les plataformes digitals

La irrupció d'internet i dels mòbils ha fet canviar els hàbits. “El món del llibre, com l'àmbit dels objectes de culte o de col·leccionisme, ha patit un canvi substancial des del moment que sorgeixen les noves tecnologies. Sobretot ho ha fet quan el telèfon mòbil ha adquirit noves prestacions que fan possible els canvis de comportament de milions de persones”, explica Manel Aisa, llibreter jubilat. “Això provoca noves maneres d'entendre el suport de la literatura i el canvi d'hàbits”, afirma Aisa. Per la seva banda, Gemma Xifré, de la llibreria antiquària Maldà, explica que “hem perdut pes com a espai de cultura i com a lloc on comprar llibres per donar pas a la venda *online*; la gent que es dedica al llibre de vell va abandonant aquest espai públic per passar a un magatzem i només es fa present en fires o mercats”.

Internet ha facilitat que moltes llibreries tinguin la seva pròpia pàgina web, on publiquen el catàleg. Per augmentar la visibilitat i les vendes, però, és imprescindible que estiguin presents a diverses plataformes digitals. És possible trobar un mateix llibre en pàgines web de característiques ben diferents. Todocolección, amb seu a Màlaga, “té el llibre de segona mà com un dels seus principals mercats virtuals”, descriu Font. El responsable de la Llibreria Fènix també explica que “des de fa molts anys, per iniciativa dels mateixos llibreters de vell, existeixen pàgines que agrupen els catàlegs de les llibreries que s'hi afilien”. Uniliber, que pertany als gremis de llibreters de vell, en seria un exemple. També Iberlibro, que va ser cre-

ada pels gremis i comprada per la multinacional Abebooks. Posteriorment, Amazon va comprar Abebooks.

Aquesta diversitat de models de les plataformes digitals té efectes directes sobre com es reparteixen els beneficis. Uniliber, amb seu a Múrcia, explica al seu lloc web que “al tractar-se, essencialment, d'una associació sense ànim de lucre i propietat compartida entre tots els seus associats, els recursos que poden obtenir-se seran íntegrament destinats al desenvolupament d'activitats pròpies de la seva raó de ser i els costos seran assumits a parts iguals entre tots els associats”. En això es diferencia de les que actuen com a plataformes capitalistes, on una part del benefici de la venda passa a ser guany de l'accionari.

L'existència de plataformes que permeten vendre tant a professionals com a particulars ha tingut conseqüències. Segons Xifré, “la competència s'ha fet més gran i ara els particulars poden usar les mateixes eines que els llibreters per vendre per internet” i aquest factor contribueix a fer que “el llibre vagi perdent valor”. Per la seva banda, Xavi Ciordia, de la Llibreria Keipos-Canuda, considera que “la part positiva d'aquestes plataformes és l'obertura de mercat a escala mundial” i “visualitzar el teu fons de manera senzilla i especialitzada”, però que “la devaluació del llibre és causa directa de la no regulació de les plataformes de venda

Gemma Xifré, de la llibreria Maldà, creu que establiments com el seu han perdut pes “com a espais de cultura i com a llocs on comprar llibres per donar pas a la venda *online*”

El Mercat del Llibre Dominical de Sant Antoni (Barcelona) ha recuperat la seva ubicació després d'anys de provisionalitat / VÍCTOR SERRI

Un altre factor que ha provocat canvis al sector ha sigut el final dels lloguers de renda antiga per a locals comercials i el retorn de la bombolla immobiliària

aquest i altres comerços contigus. El 2014, dos treballadors van decidir obrir els seus propis establiments. Un d'ells, Xavi Ciordia, va obrir la Llibreria Kepos-Canuda, al carrer Bruc. L'abril de 2018, va traslladar-la a Gràcia "davant la impossibilitat d'assumir un augment del 120% del preu del local" que li havia comunicat el propietari. Ciordia considera que aquesta situació prové de "no haver regulat el lloguer com han fet altres ciutats europees".

per internet". Aquesta situació ha permès que hi hagi "gent amb fons molt importants que venen a través d'aquestes plataformes de manera particular i això possibilita preus per sota de la capacitat dels professionals".

L'impacte de l'especulació immobiliària

Un altre factor que ha provocat canvis ha sigut el final dels lloguers de renda antiga per a locals comercials i el retorn de la bombolla immobiliària. García comenta que "els nostres llibreters i llibreteres paradistes sempre han buscat diferents vies de venda, sigui a través de les plataformes digitals, els mercats o les fires, però el que sempre ens ha preocupat són els impostos generals o un preu del lloguer que fa que, moltes vegades, el futur del nostre negoci estigui en perill". Alguns establiments que han decidit romandre oberts al públic s'han hagut de traslladar a altres barris on els lloguers eren més baixos.

Un exemple del tancament i del desplaçament de llibreries de vell per la pressió immobiliària al centre de Barcelona és el cas de la Canuda, que va tancar a finals de 2013 quan Mango va decidir obrir una de les seves botigues als locals on s'ubicaven

Títols que tornen a les impremtes

Amb la voluntat de recuperar "llibres d'interès social i polític que han quedat fora del mercat, sigui per descatalogació o per censura", neix Direcció Única. És una iniciativa editorial de l'Associació Cultural Los Libros de Direcció Única, en homenatge a un conegut llibre de Walter Benjamin. Falconetti Peña, editor del segell, explica que el projecte neix de la troballa de *Judios sin dinero*, de Michael Gold, en un mercat de segona mà. "Era una edició de 1931 que ens va impressionar molt i vam decidir reeditar-la", recorda el responsable de Direcció Única. La metodologia de la recerca de títols és variada: "De vegades ens trobem llibres que havien sigut completament oblidats i en altres ocasions la recerca és més activa, però sempre hi ha un gran component d'atzar i també uns llibres ens condueixen a uns altres. Per aquesta raó, anunciem al web que la nostra és una editorial de passejants i errants", explica Peña.

Direcció Única ha reeditat majoritàriament llibres amb els drets d'autor finalitzats, però també publica obres d'escriptors encara vius. En aquests casos, han de tenir en compte els drets d'autor. A l'Estat espanyol, tenen una vigència de vuitanta anys després de la mort de l'autor, si és anterior al 7 de desembre del 1987, i de setanta anys si la mort va ser posterior a aquesta data. Passat aquest temps, "l'obra passa a ser de domini públic, a menys que el seu creador l'hagi fet de domini públic abans". ●

malalletra

Els ocells negres

El relat de Víctor Fernández-Dueñas | @La_Mordida_

/ POXPOLO GORRIA

S'omplen la boca de fang. S'omplen la boca de fang, que s'aseca a la boca. S'omplen la boca de fang, un fang nauseabund que s'esquerda i s'aseca a la boca. Aleshores, la sorra densa i bruta llisca seca gola avall. La sorra densa i bruta i seca s'escola sense remei gola avall. Però ells somriuen i dissimulen: somriures enllaunats que tot ho amaguen. Somriures i falsos arguments, somriures i mentides per amagar la veritat i defensar l'indefensable. Com gosen defensar l'indefensable? Com poden defensar el que és, tan tristament, indefensable?

Sempre són els mateixos. Sempre els mateixos ocells negres. Corbs i voltors. Cap mussol. Corbs i voltors i, en canvi, ni un mussol venerable. Corbs i voltors que reposen impassibles sobre l'arbre malalt. "Quan mori, ja en buscarem un altre", pensen. Corbs i voltors que observen el sofriment dels altres sense moure ni una ploma. "No som nosaltres", diuen. Miserables!

Els corbs i voltors s'omplen la boca de fang i s'empassen la sorra densa i bruta. I la sorra, ben seca, s'escola sense remei gola avall. Amb els seus becs pudents no poden mastegar res. Amb els seus becs pudents, sense dents, no poden mastegar res. Però no els cal. Ni ho volen fer. Per què perdre el temps tractant d'esclarir què és veritable? "Només és veritat el que diem nosaltres", pensen. "Tot anirà bé si esteu amb nosaltres", diuen. Miserables!

Sabem qui són, els ocells negres. Els ocells negres governen les nostres vides sense sentit. Els ocells negres decideixen, implacables, com és la nostra vida sense sentit. Els ocells negres determinen, impunes, quant de temps dura la nostra vida sense cap sentit. I, gairebé, no hi podem fer res. Amb prou feines maldem a trobar un sentit a les nostres vides. "No és possible rebel·lar-se?", preguntem sovint. I la resposta dels ocells ne-

gres és molt senzilla: "No, és clar que no és possible". Els ocells negres dirigeixen el nostre destí amb uns fils ben visibles. Els ocells negres fan servir uns fils, expressament visibles, per guiar de forma arbitrària el nostre destí. Els ocells negres han teixit un obscur laberint ple de fils pràcticament indestructibles i els mouen sense cap recança ni compassió.

El món és fosc, el cel ple de fum. Els arbres s'assequen i el gel es fon. Homes sense drets s'enfronten els uns als altres. Nens sense esperança duen un fusell a l'espatlla. Dones sense llibertat, cobertes per un vel negre, són empresonades, engabiades, a les seves pròpies cases. Milers d'homes i dones i nens i nenes s'ofeguen creuant el mar. I sí, també, homes i dones innocents són tancats, a causa de les seves idees, a la presó. "Tallem els fils!", cridem a vegades, molt poques vegades. Sí, de tant en tant, cridem i cridem i lluitem inútilment fins a caure esgotats, fins a caure, inevitablement, derrotats.

Els ocells negres somriuen amb els seus becs sense dents. Amb els seus becs pudents i sense dents, els ocells negres somriuen mentre continuen empassant-se el fang. I, aleshores, ho veiem clar: almenys, no volem ser com ells. Almenys, no volem ser ocells negres. I no volem que ningú ho sigui, tampoc. Aquí hi ha l'extrem inicial del cabdell, l'única sortida possible del laberint de fils i ombres: no volem que ningú sigui un ocell negre i miserable. S'omplen la boca de fang. S'omplen la boca de fang, que s'aseca a la boca. S'omplen la boca de fang, un fang nauseabund que s'esquerda i s'aseca a la boca. Però no n'hem de fer cas. Deixem-los sols. Que es barallin entre ells. És l'única solució. A poc a poc, molt a poc a poc però de forma ineludible, els ocells negres seran cada vegada menys. Fins a desaparèixer. ●

ressenyες

A la recerca del plaer perdut

Marta Molas | @martathegoodone

Un estudi publicat per una empresa de joguines japoneses aquest 2019 deia que un 65% dels homes a l'Estat espanyol es masturben almenys un cop per setmana. Les dones fan la mateixa pràctica només en un 42%. Casualitat o tabú? Per aquesta i per moltes altres raons, Lyona (pseudònim de Marta Puig), il·lustradora esparreguerina, va decidir convertir alguna de les seves idees i il·lustracions que anava compartint a Instagram (@lyona_ivanova) en un còmic: *Sex joh!*. Al llibre parla, a través del seu altre jo il·lustrat, a totes les dones que, com ella, han viscut un sexe fal·locèntric, masculista i allunyat del plaer. Les encoratja a retrobar-se amb el seu cos, el seu clitoris, la seva autoestima i la comunicació en parella per recuperar el delit perdut.

A l'obra trobareu veritats com una casa -com la manipulació patriarcal que exerceix l'amor romàntic o la necessitat de posar el plaer com a protagonista en l'educació sexual- i episodis meravellosos com una cronologia històrica de la representació (o no) del clitoris a la nostra cultura occidental civi-

litzada. Ara bé, alerta a feministes de carretera: l'exemplar sembla destinat exclusivament a dones heteronormatives i dibuixa i parla poc de cossos, pràctiques o relacions més enllà de les més visibilitzades. Alhora, cau en judicis de valor poc argumentats com titllar el porno de culpable sense donar ni profunditat ni alternatives pràctiques a la ficció visual.

L'autora també parla de l'ejaculació femenina sense una documentació minuciosa i això fa que caigui en algun error. Ara bé, mals menors a part, paga la pena passejar entre les il·lustracions *bon rotlleres* de Lyona i albirar un futur d'esperança on un trio format per l'autoerotisme, l'educació i la paritat sexual siguin el nostre pa de cada dia. Felicitat i lectura i millor sexe! ●

CÒMIC
Sex joh!
Lyona
Random Comics, 2019
144 pàgines

Obrint camí

Ferran Riera | @La_Directa

Carles Blanch és el Menut, un noi de la Ribera d'Ebre que va guanyar el premi Joventut del concurs Sona 9 de 2018 i també va quedar finalista a la competició germana Sons de la Mediterrània. Uns mesos després ha editat el seu primer CD, un disc breu, que no arriba a la mitja hora de durada, però que està ple de bones sensacions. Unes sensacions molt vinculades a la seva terra, que beuen en les fonts de la cançó d'autor intimista i en les de la música folk més propera. No s'hi amaga el poder de la màgia que inspira la

jota del seu país, sobretot gràcies al protagonisme instrumental d'un guitarró que conviu plàcidament amb les programacions i els sàmplers. Les lletres parlen d'una terra roja, del riu omnipresent, d'oliveres i tarongers i d'"una estació on no passa mai cap tren".

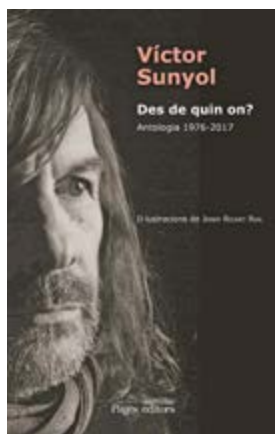
El Menut s'ha treballat tot el disc ell solet: la música, els textos, la producció i la interpretació. I li ha sortit una obra senzilla, modesta i bonica, carregada d'expectatives. Això només vol dir una cosa: hem assistit al naixement d'un artista amb molt de futur. ●

MÚSICA
Menut
Terra d'argila
Discmedi/Blau,
2019

Quan l'encontre és fugisser i tossut

Jaume Coll Mariné | @poetadelsbaixos

LLIBRE
Des de quin on?
Víctor Sunyol
Pagès Editors
230 pàgines

Des de quin on? és una antologia que repassa els més de quaranta anys de poesia pública de Víctor Sunyol. Els textos, triats per l'autor mateix, els acompanyen dibuixos de Josep Ricart i un pròleg magnífic en forma de poètica pròpia. Al mig de l'obra de Sunyol trobem el dubte (metodològic, lingüístic, poètic) i la cerca, de nou a cada llibre i a cada composició. La poesia és fer-la, i arribar sempre a un text nou per un camí no fressat i per on no tornarem. Escriure és el caravanserrall, diu. És no tenir

casa i fer-se una cabana nova (una llengua nova) per a cada lloc i cada moment, tot sabent que només servirà un cop, i amb prou feines: no podrà res contra la intempèrie del món, però ho intenta, per mirar d'entendre'l i per mirar de ser-hi.

La poesia de Sunyol brota al marge de tot, sempre nova: ensenya el marge de la llengua i el fa habitable durant uns instants només. Que és des del marge que es pot veure bé què passa a dins -de la llengua, del món, de la vida. Des de quin on?, doncs. ●

“L'àcid que em van llançar a la cara està a l'abast de tothom”

Anshu Rajput,
víctima d'un atac
amb àcid

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

A l'Índia, cada any unes 300 noies són atacades amb àcid; una quantitat similar a la registrada a Bangladesh, el Pakistan i altres països de l'entorn. Els atacants acostumen a ser homes que, enduts per la gelosia o davant la negativa d'elles a contraure matrimoni, opten per agredir-les d'aquesta manera tan atroç. Anshu Rajput, una noia del municipi de Bijnor (a l'estat indi d'Uttar Pradesh), en va ser víctima el 2014, quan un estrany que l'assetjava va entrar a casa seva i va llançar-li líquid a la cara mentre dormia. El seu rostre va quedar desfigurat i, a causa de la situació, va patir un gran daltabaix emocional. Rajput ha trobat en la plataforma Stop Acid Attacks l'espai on vèncer l'estigma social i començar una nova vida. Avui ofereix el seu testimoni en una societat on, tot i la indefensió que pateixen, les dones es rebel·len per posar fi al flagell del patriarcat.

El 12 de febrer de 2014, quan només tenies setze anys, et van agredir amb un àcid corrosiu. Què en recordes?

Feia setmanes que un home d'uns 55 anys m'assetjava quan sortia de l'escola, fins al dia que va aturar-me enmig del carrer per demanar-me que m'hi casés. Jo m'hi vaig negar i, malgrat que els meus pares s'hi havien enfrontat i havien avisat la policia, una nit va aconseguir entrar a casa i em va llançar líquid a la cara mentre dormia.

Què va passar aleshores?

Em van traslladar a l'hospital perquè tenia la boca i el nas cremats i la pell em penjava per tota la cara. Vaig perdre l'ull esquerre i, a causa del dolor, durant molt temps no vaig tenir forces per parlar ni menjar. He necessitat empelts de pell i algunes intervencions quirúrgiques, però no sols això: l'escola on estudiava em va expulsar amb l'argument que el meu aspecte espantaria la resta d'alumnes. Tot plegat em va provocar una greu depressió.

Com van actuar els teus pares?

Per evitar que em veiés el rostre van treure els miralls de casa, si bé un dia em vaig veure reflectida en un got de vidre. Ells estaven desolats, però, en lloc d'enfonsar-se, em van adreçar a Stop Acid Attacks, la plataforma que ajuda les supervivents d'aquests atacs. Allà vaig quedar sorpresa de la confiança que desprenen les noies que també han sofert el mateix que jo, cosa que em va animar a emprendre una nova vida.

Des de quan es produeixen aquestes agressions a l'Índia?

És difícil saber-ho, tot i que una integrant de la plataforma, la Geeta Mahor, va ser atacada amb àcid el 1992. Sabem que cada any a l'Índia hi ha unes 300 víctimes, aproximadament les mateixes

que es produeixen a altres països de la zona i que explica el paper residual que se'ns atorga en la societat. El motiu de l'agressió pot ser tan fútil com la gelosia, un amor no correspost o fins i tot una disputa per la propietat.

Els estats han adoptat mesures per castigar els culpables i protegir-vos?

Tots han promulgat lleis al respecte. A l'Índia, per exemple, les afectades de l'estat de Nova Delhi són indemnitzades i se'ls busca feina a l'administració, mentre que a les del Panjab i Haryana se'ls proporciona una pensió i atenció mèdica. Però són mesures insuficients, perquè l'àcid que em van

llançar a la cara està a l'abast de tothom i els procediments judicials es demoren anys, amb el patiment afegit que això implica per a la víctima.

A través de la fundació Chhanv s'ha obert, a la ciutat de Dhandhupura, el cafè Sheroes Hangout, on treballen algunes de vosaltres. Us ha ajudat a normalitzar les vostres vides?

S'ha convertit en un punt de trobada

de supervivents, que, a més de rebre escalf, ens coordinem per plantejar les nostres demandes, com ara l'accés a l'educació, el treball i l'atenció psicològica; àmbits en els quals les dones encara estem en clara desigualtat respecte als homes. Amb el pas dels anys hem aconseguit que la població sigui sensible a aquests abusos i als drets que ens corresponen.

Tot just has complert vint anys. Quines són les teves il·lusions de cara el futur?

Lluito per tenir una vida el més normal i digna possible. I, tot i que no crec en el matrimoni, estic oberta a casar-me i formar una família. De moment, però, vull treballar perquè les dones tinguem els mateixos drets que els homes i que la desgràcia que vaig patir no l'hagi de passar ningú més. ●